

Autoreferat

1. Imię i nazwisko

Konrad Piotrowski

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

Stopień naukowy: Doktor nauk społecznych w dyscyplinie psychologia (data nadania: 16.11.2012), Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej (ob. Uniwersytet SWPS)

Tytuł rozprawy doktorskiej: *Formowanie się tożsamości w okresie wkraczania w dorosłość: Analiza porównawcza młodzieży sprawnej i z ograniczeniami sprawności* (Promotor: prof. dr hab. Anna Izabela Brzezińska, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Tytuł zawodowy: Magister psychologii (2008), Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej (ob. Uniwersytet SWPS)

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych.

2015-do chwili obecnej: Uniwersytet SWPS, Wydział Psychologii i Prawa w Poznaniu, Adiunkt

2012-2015: Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa, Adiunkt badawczy (*post-doc*)

Od 2020 roku pełnię także funkcję promotora pomocniczego prac magisterskich (MA) przygotowywanych na University of the Free State (Bloemfontein, RPA). Wykaz prac w załączniku 6.

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.).

4.1. Tytuł osiągnięcia naukowego: *Poczucie tożsamości rodzicielskiej: Adaptacja i walidacja trzyczynnikowego, procesualnego modelu rozwoju tożsamości rodzicielskiej*

Za swoje główne osiągnięcie naukowe uważam serię publikacji w których wprowadziłem tematykę tożsamości rodzicielskiej do procesualnego¹ paradygmatu badań nad rozwojem tożsamości oraz przedstawiłem trafność tego podejścia w badaniach nad funkcjonowaniem w roli rodzica. Efektem serii badań tworzących osiągnięcie naukowe jest:

(1) Włączenie nowej perspektywy teoretycznej do badań nad rozwojem tożsamości rodzicielskiej.

Wcześniejsze, nieliczne, badania nad tożsamością rodzicielską nie wykorzystywały najnowszych podejść teoretycznych i badawczych rozwiniętych na gruncie psychologii rozwoju człowieka. Moje badania pozwoliły włączyć nową perspektywę teoretyczną, Model Pewności-Niepewności (Crocetti et al., 2008; Piotrowski, 2018) do badań nad tożsamością rodzicielską.

¹ Badania procesualne są skoncentrowane na dynamice podstawowych procesów kierujących formowaniem i zmianą subiektywnego poczucia tożsamości.

- (2) Opracowanie i walidacja narzędzia kwestionariuszowego pozwalającego na prowadzenie badań nad tożsamością rodzicielską w paradygmacie procesualnym, które jest dziś szeroko wykorzystywane przez badaczy w różnych krajach.

Zanim rozpocząłem moje badania, badacze nie dysponowali żadnym narzędziem, które pozwoliłoby na pomiar rozwoju tożsamości rodzicielskiej w zgodzie z najnowszymi osiągnięciami w tej dziedzinie. W efekcie moich badań, narzędzie takie trafiło do badaczy. Opracowana przeze mnie wersja the Utrecht-Management of Identity Commitments Scale (Piotrowski, 2018, 2020) została zaadaptowana już w kilku krajach, w każdym przypadku potwierdzając swoją wartość teoretyczną i empiryczną.

- (3) Wykazanie istotnej roli poczucia tożsamości rodzicielskiej dla przystosowania jednostki, w tym jakości życia i ryzyka psychopatologii.

Oparcie się na ugruntowanym modelu teoretycznym zgodnym z najnowszymi osiągnięciami naukowymi (Crocetti i in., 2008; Piotrowski, 2018) oraz zastosowanie narzędzia o wysokich walorach psychometrycznych (Piotrowski, 2018, 2020) umożliwiło mi przeprowadzenie serii badań empirycznych, poprzecznych, podłużnych i jakościowych, które pozwoliły uzyskać całkowicie nową wiedzę o procesach kierujących rozwojem tożsamości rodzicielskiej. Zaproponowane przeze mnie podejście jest obecnie rozwijane przez kolejne zespoły naukowe.

Swoje główne osiągnięcie naukowe przedstawiam w postaci ośmiu artykułów naukowych opublikowanych na przestrzeni lat 2018-2022. Przedstawiam w nich wyniki badań, które zapoczątkowały moje zainteresowanie rodzicielstwem jako wydarzeniem wpływającym na zmianę poczucia tożsamości (Piotrowski, Brzezińska, & Luyckx, 2020), a następnie doprowadziły do moich prac nad adaptacją Modelu Pewności-Niepewności, autorstwa Elisabetty Crocetti i Wima Meeusa, do badań nad rodzicielstwem (Piotrowski, 2018, 2020). Kolejne badania miały na celu ocenę trafności i rzetelności tego nowego podejścia. W tym celu przeprowadziłem serię badań opartych na metodologii badań poprzecznych (Piotrowski, 2021a, 2021b, 2021c), podłużnych (Piotrowski, 2022) i jakościowych (Naudé & Piotrowski, 2022) poświęconych tożsamości rodzicielskiej, które włączam do przedstawianego cyklu publikacji. Wierzę, że przedstawione prace stanowią spójne, oryginalne osiągnięcie naukowe, które pozwoliło na rozwój wiedzy o mechanizmach formowania tożsamości człowieka.

4.2. Seria publikacji tworzących osiągnięcie naukowe

LP	Publikacja	2-letni IF (2021)	5-letni IF (2021)	MNiSW
1	Piotrowski, K. , Brzezińska, A. I., & Luyckx, K. (2020). Adult roles as predictors of adult identity and identity commitment in Polish emerging adults: Psychosocial maturity as an intervening variable. <i>Current Psychology</i> , 39, 2149-2158. https://doi.org/10.1007/s12144-018-9903-x	2.387	2.643	70
2	Piotrowski, K. (2018). Adaptation of the Utrecht-Management of Identity Commitments Scale (U-MICS) to the measurement of the parental identity domain. <i>Scandinavian Journal of Psychology</i> , 59, 157-166. https://doi.org/10.1111/sjop.12416	2.312	2.704	70
3	Piotrowski, K. (2020). How good it would be to turn back time: Adult attachment and perfectionism in mothers and their relationships with the processes of parental identity formation. <i>Psychologica Belgica</i> , 60, 55-72. http://doi.org/10.5334/pb.492	1.717	2.352	40
4	Piotrowski, K. (2021c). Domain-specific correlates of parental and romantic identity processes. <i>European Journal of Developmental Psychology</i> , 19, 732-748. https://doi.org/10.1080/17405629.2021.1949979	1.807	2.500	70
5	Piotrowski, K. (2021a). Parental identity status in emerging and early adulthood, personality and well-being: A cluster analytic approach. <i>Scandinavian Journal of Psychology</i> , 62, 820-832. https://doi.org/10.1111/sjop.12779	2.312	2.704	70
6	Piotrowski, K. (2021b). How many parents regret having children and how it is linked to their personality and health: Two studies with national samples in Poland. <i>PloS One</i> , 16, e0254163. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0254163	3.752	4.069	100
7	Piotrowski, K. (2022). Trajectories of parental burnout in the first year of the COVID-19 pandemic. <i>Family Relations</i> . Advance online publication. https://doi.org/10.1111/fare.12819	1.879	2.601	100
8	Naudé, L. & Piotrowski, K. (2022). On becoming an emerging adult parent in South Africa: Processes of commitment, exploration, and reconsideration of parental identity. <i>Emerging Adulthood</i> . Advance online publication. https://doi.org/10.1177/21676968221091365	1.830	2.645	70

4.3. Omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Badania nad rozwojem poczucia tożsamości są prowadzone przez psychologów od kilkudziesięciu lat (Marcia, 1966), a ich wyniki potwierdzają, że stworzenie klarownej i stabilnej autodefinicji własnej osoby jest ważnym krokiem w kierunku wysokiej jakości życia i zdrowia psychicznego (Klimstra & Denissen, 2017). Na przestrzeni ostatnich 15 lat, do badań nad tożsamością wprowadzono nowe modele teoretyczne, nazywane procesualnymi (Crocetti, Rubini, & Meeus, 2008; Luyckx, Schwartz, i in., 2008), które pozwoliły przekroczyć wiele ograniczeń klasycznych koncepcji (Marcia, 1966) i doprowadziły do znaczących odkryć. Współcześnie, to właśnie modele procesualne są najważniejszymi teoretycznymi podejściami do badania tożsamości w obrębie psychologii rozwoju człowieka i psychologii osobowości.

Badania procesualne nad tożsamością mają jednak również swoje ograniczenia. W swojej krytycznej analizie podejść procesualnych, Waterman (2015) zwrócił uwagę na to, że badania procesualne uwzględniają zbyt małą liczbę domen tożsamościowych, czyli szczegółowych treści składających się na ogólne poczucie tożsamości jednostki. Ponieważ badacze procesualni wiele uwagi poświęcają rozwojowi tożsamości w okresie adolescencji (10-18/20 lat) i wyłaniającej się dorosłości (18/20-30 lat), to w efekcie koncentrują się na tych domenach, które są kluczowe dla poczucia tożsamości w tym okresie: edukacji, relacjach z rówieśnikami, budowaniu wizji własnej przyszłości. W moich badaniach, podjąłem próbę wprowadzenia do nurtu procesualnego domeny, której wcześniej nie poświęcano w ogóle uwagi w ramach tego paradygmatu – domeny rodzicielskiej. W dwóch pracach, które otwierają prezentowany cykl publikacji (Piotrowski, 2018; Piotrowski, Brzezińska, & Luyckx, 2020), zwracam uwagę na to, że podjęcie roli rodzica znacząco wpływa na dynamikę rozwoju tożsamości oraz przedstawiam propozycję włączenia domeny rodzicielskiej do badań procesualnych. Argumentuję, że jednym z efektów włączenia domeny rodzicielskiej, będzie lepsze zrozumienie kształtowania się poczucia tożsamości także w okresie dorosłości. W serii kolejnych artykułów wchodzących w skład cyklu publikacji, skupiłem się na rozwinięciu tego ujęcia i wykazaniu jego trafności.

Początkowo, w dużej mierze rozwijałem to nowe podejście samodzielnie, ale aktualnie badaniem tożsamości rodzicielskiej w ujęciu procesualnym zajmuje się już kilka zespołów naukowych pracujących w różnych częściach świata. Traktuję to jako jedno z potwierdzeń wpływu moich badań na rozwój dyscypliny.

4.3.1. Podstawy psychologicznych badań nad rozwojem tożsamości

Seria badań, które składają się na prezentowane osiągnięcie naukowe, pozostaje na styku psychologii rozwoju człowieka i psychologii osobowości, a dotyczy jednego z kluczowych składników *Ja*, czyli poczucia tożsamości. Zagadnienie tożsamości zostało spopularyzowane w psychologii w latach 50. XX wieku dzięki pracom Eriksona (1950). Określił on tę strukturę osobowości jako niezbędną do prawidłowej samoregulacji zachowania, podejmowania ważnych decyzji, radzenia sobie z zadaniami i wyzwaniem, adaptacji do wymogów życia społecznego i utrzymania zdrowia psychicznego (Erikson, 1950). Zaproponował także popularny, stadialny model rozwoju zakładający, że kształtowanie się tożsamości przebiega w następstwie radzenia sobie z ośmioma kryzysami psychospołecznymi z jakimi spotyka się człowiek na przestrzeni życia, między niemowlęctwem a późną dorosłością (Erikson, 1980).

W badaniach psychologicznych, szczególne zainteresowanie wzbudził aspekt rozwojowy modelu Eriksona, a w jego ramach piąty kryzys psychospołeczny, przypadający na okres adolescencji, w którym młody człowiek doświadcza *kryzysu* tożsamości i staje przed zadaniem jego rozwiązania. Zdaniem Eriksona (1950), poradzenie sobie z tym zadaniem

rozkładowym, a więc rozwiązanie kryzysu tożsamości, wymaga od nastolatka odrzucenia dziecięcych, infantylnych identyfikacji na rzecz dojrzałych, świadomych wyborów życiowych, co pozwala ukształtować stabilny obraz własnej osoby. Rozwiązanie kryzysu tożsamości u progu wczesnej dorosłości miało, zdaniem Eriksona, wyposażać jednostkę w stabilne i dojrzałe *poczucie tożsamości* (świadomość tego kim się jest i kim chce się być, świadomość własnych celów i wartości), które uznawał on za kluczowy zasób wspierający funkcjonowanie w kolejnych okresach rozwojowych.

Badaczem który zapoczątkował systematyczne studia nad rozwojem tożsamości na gruncie psychologii był Marcia (1966), który jako pierwszy przedstawił metodę operacjonalizacji poglądów Eriksona na rozwój tożsamości w okresie adolescencji. Według Marcii (1966), badanie procesu radzenia sobie przez nastolatka z kryzysem tożsamości wymaga obserwacji dwóch procesów (nazywanych wspólnie procesami tożsamościowymi; stąd: podejście procesualne): *eksploracji* (eksplorowanie alternatyw dotyczących potencjalnych kierunków rozwoju, poznawanie różnych punktów widzenia, refleksja nad kierunkami w których można podążać w życiu, eksperymentowanie z różnymi rolami) i *zaangażowania*² (podjęcie względnie trwałych decyzji dotyczących wartości, poglądów, planów, celów). Według Marcii (1980), eksplorowanie alternatyw miało być zachowaniem typowym dla wczesnej (10-13 lat) i środkowej adolescencji (14-17 lat), natomiast w późnej adolescencji (18-22 lata) obserwował on wyraźniejsze podejmowanie ważnych decyzji przez młodych ludzi (zaangażowanie), które budują poczucie tożsamości i pozwalają zakończyć kryzys tożsamości.

Marcia (1966) zwrócił także uwagę na obecność wyraźnych różnic indywidualnych pod względem nasilenia eksploracji i zaangażowania, które sprawiają, że młodzi ludzie wchodzą w dorosłość znacznie różniąc się stopniem rozwoju tożsamości. W świetle jego koncepcji, w zależności od nasilenia obu procesów tożsamościowych, nastolatek może pod koniec okresu dorastania rozwinąć jeden z czterech *statusów tożsamości*: status tożsamości rozproszonej (*niewielka eksploracja* alternatyw oraz *brak* wyraźnych decyzji tożsamościowych), status tożsamości moratoryjnej (bieżące, *intensywne eksplorowanie* alternatyw, ale *niepodjęcie* jeszcze decyzji tożsamościowych; jest to status wskazujący na aktualnie doświadczany kryzys tożsamości, który może się zakończyć gdy jednostka podejmie zaangażowanie w przyszłości), status tożsamości przejętej (wyraźne, *silne zaangażowanie* tożsamościowe podjęte pomimo *niskiej* eksploracji alternatyw w przeszłości; w tym przypadku zaangażowanie jest często skutkiem presji otoczenia na podjęcie określonych decyzji) oraz status tożsamości osiągniętej (wyraźne, *silne zaangażowanie* tożsamościowe podjęte po okresie *intensywnej*, refleksyjnej eksploracji alternatyw). Podsumowanie zależności między nasileniem eksploracji i zaangażowania a statusem tożsamości przedstawiono w Tabeli 1.

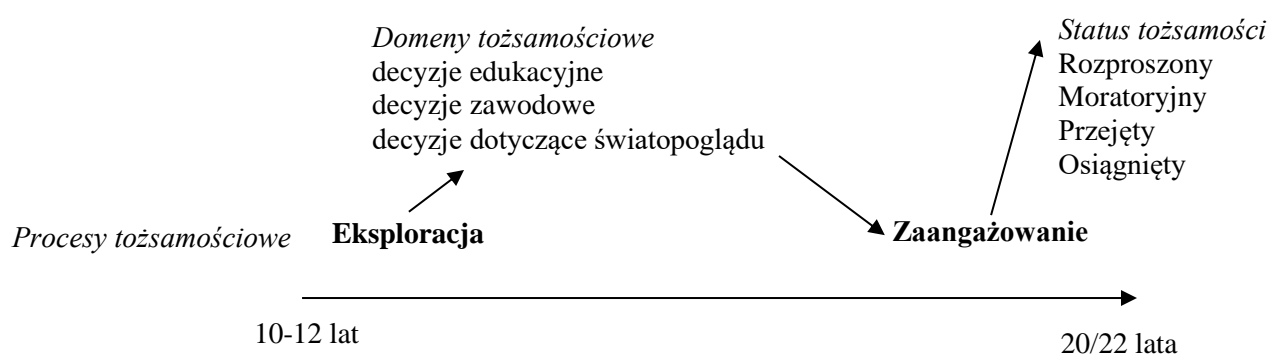
Tabela 1

Cztery statusy tożsamości będące efektem nasilenia eksploracji i zaangażowania w okresie adolescencji

	Status tożsamości rozproszonej	Status tożsamości przejętej	Status tożsamości moratoryjnej	Status tożsamości osiągniętej
Eksploracja	niska	niska	wysoka	wysoka
Zaangażowanie	słabe	silne	słabe	silne

² Angielski termin *commitment*, jest w literaturze polskiej tłumaczony jako zaangażowanie lub jako zobowiązanie. Na potrzeby niniejszego opracowania posługuję się pierwszym z tych terminów.

Obok formalnych aspektów rozwoju tożsamości (nasilenie procesów tożsamościowych, statusy tożsamości), Marcia (1966, 1980) wprowadził do badań także aspekty treściowe, twierdząc, że eksplorowanie alternatyw i podejmowanie decyzji tożsamościowych na etapie adolescencji jest szczególnie ważne w kilku obszarach, które nazwał domenami (*identity domains*). Zaliczył do nich (1) decyzje edukacyjno-zawodowe (wybór ścieżki kształcenia i kariery zawodowej), (2) poglądy religijne (określenie swojego stosunku do religii i związany z tym styl życia) oraz (3) poglądy polityczne (określenie poglądów politycznych). Dokonując eksploracji tych kwestii oraz podejmując decyzje ich dotyczące, nastolatek może zmierzać w kierunku rozwiązania kryzysu tożsamości, tworząc status tożsamości pod koniec adolescencji. Tożsamość można więc rozumieć jako *autodefinicję* – charakterystykę własnej osoby w odniesieniu do planów edukacyjno-zawodowych i wartości (Kim jestem?), a status tożsamości jako jakość/formę ukształtowania tej autodefinicji i pewność co do dokonanych wyborów. Mechanizm rozwoju tożsamości w okresie adolescencji oraz najważniejsze pojęcia modelu Marcii (1966) przedstawiono na Rysunku 1.

Rys. 1. Rozwój tożsamości w modelu Marcii (1966)

Uwaga: podane na Rys. 1 oraz w dalszej części opracowania granice wiekowe okresów rozwoju są orientacyjne i są efektem naukowego konsensusu, a nie sztywnym wskazaniem w którym roku życia dany okres rozwoju jednoznacznie zaczyna się lub kończy.

W skrócie, model Marcii zakłada, że w okresie adolescencji młodzi ludzie z różnym natężeniem eksplorują i podejmują zaangażowania tożsamościowe w różnych domenach (edukacja, praca, wartości), co skutkuje powstaniem jednego z czterech statusów tożsamości. Metoda pomiarowa opracowana przez Marcie (1966), wywiad ustrukturyzowany *Identity Status Interview*, pozwoliła na określanie statusu tożsamości osoby badanej, co umożliwiło prowadzenie badań nad korelatami rozwoju tożsamości. Badania te, trwające do chwili obecnej, udowodniły, że najbardziej adaptacyjnym statusem tożsamości jest tożsamość osiągnięta, związana z najwyższą jakością życia i najniższym ryzykiem psychopatologii w adolescencji i w dorosłości (Kroger, 2003; Meeus i in., 1999). Status tożsamości osiągniętej jest uznawany dziś za najbardziej optymalny sposób rozwiązania kryzysu tożsamości w adolescencji (silna eksploracja, a następnie silne zaangażowanie), a najmniej adaptacyjnym statusem jest tożsamość rozproszona (niska eksploracja oraz słabe zaangażowanie), z którą koreluje poczucie osamotnienia, zagubienia, silny stres, psychopatologia (Kroger, 2003; Meeus i in., 1999). Statusy Moratorium i Przejęcie, z punktu widzenia przystosowania, mieszczą się zazwyczaj między dwoma skrajnymi statusami. Osoby o statusie Moratorium doświadczają dość silnego stresu i lęku, co wynika z faktu, że wciąż nie są w stanie podjąć kluczowych dla siebie decyzji, co jednak może się zmienić w przyszłości pozwalając im rozwinąć status osiągnięty. Natomiast osoby o statusie przejętym odznaczają się dużą sztywnością, koncentracją na ochronie *status*

quo, odczuwają lęk przed zmianą, co wynika z faktu, że nie podjęły decyzji tożsamościowych w następstwie własnych poszukiwań i refleksji (eksploracji), ale przyjęły je i zidentyfikowały się z nimi w efekcie zewnętrznego nacisku. Z drugiej strony, jeśli środowisko jest przewidywalne i pozwala osobom o statusie przejętym zachowywać się w zgodzie z ich poczuciem tożsamości, często odznaczają się one wysoką jakością życia (Schwartz i in., 2011).

4.3.2. Procesualny paradygmat badań nad tożsamością

Od momentu swojego powstania, model Marcii stał się najpopularniejszym paradygmatem wykorzystywanym w badaniach nad rozwojem tożsamości w adolescencji, będąc podstawą setek badań przeprowadzonych na przestrzeni kilku dekad (Meeus i in., 1999). Niektórzy badacze zwracali jednak uwagę także na ograniczenia tego modelu, zarówno teoretyczne, jak i metodologiczne (van Hoof, 1999).

Znaczący przełom nastąpił w roku 2008, kiedy w literaturze naukowej poświęconej rozwojowi tożsamości ukazały się prace wprowadzające dwa nowe modele teoretyczne i nowe narzędzia badawcze. W tamtym okresie, do badań wprowadzono modele nazywane procesualnymi, które są dziś najchętniej wykorzystywane przez psychologów rozwoju człowieka: Model Podwójnego Cyklu Formowania Tożsamości (*Dual-Cycle Model of Identity Formation*; Luyckx i in., 2008) oraz Model Pewności-Niepewności (*Certainty-Uncertainty Model*; (Crocetti, Rubini, & Meeus, 2008). W moich badaniach wykorzystuję oba te modele (Piotrowski, 2019; Piotrowski & Brzezińska, 2017; Piotrowski, Brzezińska, & Luyckx, 2020), a Model Pewności-Niepewności autorstwa Elisabetty Crocetti i in. (2008) stał się podstawą niemal wszystkich artykułów, które utworzyły osiągnięcie naukowe opisane w niniejszym opracowaniu.

Autorzy obu modeli procesualnych zwrócili uwagę na kilka ważnych ograniczeń modelu Marcii, które były podnoszone także wcześniej (Goossens, 2001; van Hoof, 1999):

- (1) chociaż model Marcii powstał w celu badania rozwoju, to jest on zbyt statyczny i nie pozwala na obserwację wewnętrznej dynamiki rozwijającej się tożsamości. Według Luyckxa i in. (2008) oraz Crocetti i in. (2008) podjęcie zaangażowania tożsamościowego nie może być traktowane jako zakończenie rozwoju tożsamości, ponieważ nawet po dokonaniu ważnych wyborów (np. ścieżka kariery zawodowej, kierunek studiów, światopogląd) młodzi ludzie wciąż poddają te wybory refleksji, a kiedy nie spełniają one ich oczekiwań mogą zostać zmienione. W takiej sytuacji, rozwój tożsamości zatacza kolejny cykl (Luyckx, Schwartz, i in., 2008), a jednostka może wrócić do etapu eksploracji alternatyw. Model Marcii nie akcentował takiego przebiegu rozwoju, a w każdym razie nie na tyle silnie, aby znalazło to odbicie w badaniach opartych na tym modelu,
- (2) model Marcii jest skoncentrowany na różnicach indywidualnych pod względem *efektów* rozwoju tożsamości na przełomie adolescencji i wyłaniającej się dorosłości (Arnett i in., 2014), ale ma duże ograniczenia jeśli chodzi o badanie zmian tożsamości w czasie. Co prawda sam Marcia traktował cztery statusy jako kolejne etapy rozwoju tożsamości, od rozproszenia typowego dla wczesnej adolescencji, przez przejście tożsamości, następnie okres moratorium, aż do osiągnięcia tożsamości u progu dorosłości, jednak ta hipoteza nie znalazła potwierdzenia w badaniach (van Hoof, 1999). Autorzy modeli procesualnych stwierdzili więc, że badanie zmian tożsamości wymaga obserwacji dynamiki rozwojowej bardziej podstawowych *procesów* (eksploracja i zaangażowanie), a nie tylko zmian na poziomie *statusów* tożsamości. Ani teoretycznie, ani metodologicznie, model Marcii nie dawał takich możliwości,

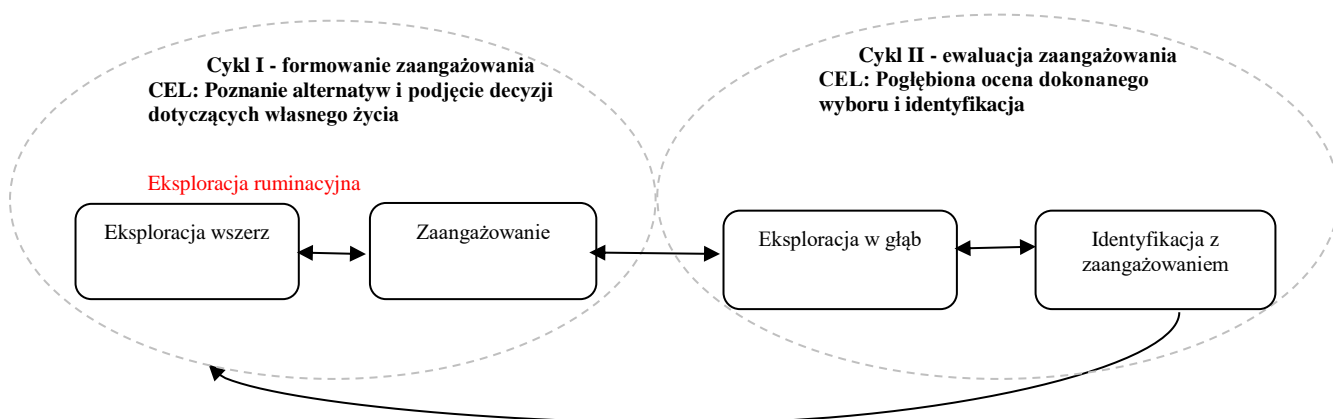
- (3) jakościowa metoda pomiaru, wywiad pogłębiony (Identity Status Interview; Marcia, 1966), utrudnia badanie zmian, gdyż jest trudny do zastosowania nie tylko w badaniach podłużnych, ale także w badaniach poprzecznych wymagających porównania dużych prób.

Dwa modele procesualne opisane w 2008 roku (Crocetti, Rubini, & Meeus, 2008; Luyckx, Schwartz, i in., 2008) stanowią odpowiedź na wymienione ograniczenia modelu Marcii.

4.3.3. Model Podwójnego Cyklu Formowania Tożsamości

Luyckx i współpracownicy (2008), w swoim rozwinięciu modelu Marcii, zwrócili uwagę na to, że zarówno eksploracja, jak i zaangażowanie to dynamiczne procesy, które mają swój początek w adolescencji i towarzyszą człowiekowi przez resztę życia, a nie, jak twierdził Marcia (1966), dwa *etapy* w rozwoju tożsamości. Luyckx i in. (2008) wyróżnili także bardziej szczegółowe przejawy obu tych procesów (opisali różne formy eksploracji i zaangażowania) oraz opisali cykle w jakie się układają. Graficznie model podwójnego cyklu przedstawiono na Rysunku 2.

Eksploracja wszerek (rozważanie alternatyw dotyczących planów na przyszłość) oraz *Zaangażowanie* (podjęcie decyzji dotyczących przyszłości), składające się na pierwszy cykl formowania tożsamości, są rozumiane podobnie jak w podejściu Marcii. Jednak dokonanie zaangażowania tożsamościowego nie kończy rozwoju w danej domenie. Kiedy jednostka podejmie decyzję tożsamościową (np. o wyborze ścieżki kształcenia) i zacznie żyć w zgodzie z nową tożsamością (np. rozpocznie studia na wybranym kierunku), to na pierwszy plan wysuwają się procesy z drugiego cyklu, które skutkują ewaluacją zaangażowania. *Eksploracja w głąb* polega na dogłębnym poznawaniu tego nowego obszaru zaangażowania, pozyskiwaniu nowych informacji na jego temat, eksperymentowaniu z nową tożsamością. Równolegle przebiega proces oceny tego czy nowe zaangażowanie spełnia oczekiwania jednostki i czy pozwala na zaspokojenie ważnych potrzeb. Jeśli tak jest, to następuje *identyfikacja*, a nowa treść tożsamościowa (np. przyszły zawód) staje się częścią tożsamości jednostki (częścią *Ja*). Jeśli jednak w przebiegu ewaluacji okaże się, że jest inaczej, identyfikacja może być niska, a jednostka może zacząć ponownie rozważać różne alternatywy, wracając do cyklu formowania zaangażowania. W efekcie, pierwotne zaangażowanie może zostać odrzucone (porzucenie kierunku studiów), a jednostka może się skupić na poszukiwaniu nowego. Model podwójnego cyklu zwraca uwagę także na to, że eksploracja, którą Marcia traktował jako adaptacyjny proces wspierający budowanie tożsamości, może przyjmować także dezadaptacyjny charakter. Ten drugi rodzaj eksploracji, przejawiający się w ciągłym powracaniu do rozważania alternatyw i trudnościach z przejściem do etapu zaangażowania, nazywany jest *eksploracją ruminacyjną*.

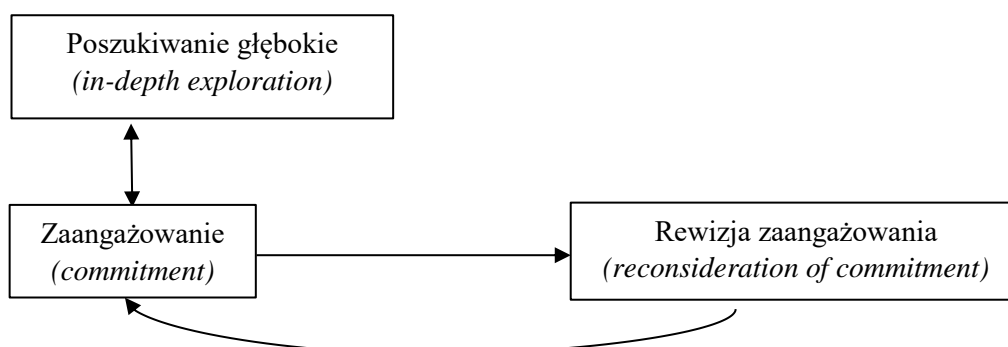
Rys. 2. Model Podwójnego Cyklu Formowania Tożsamości

Model Luyckxa wykorzystywany jest głównie w badaniach rozwoju tożsamości w okresie adolescencji (10-20 r. ż.) i wyłaniającej się dorosłości (20-30 r. ż.), rzadziej w badaniach osób po trzydziestym roku życia (Luyckx i in., 2010). Dzięki opracowaniu kwestionariusza umożliwiającego pomiar nasilenia pięciu szczegółowych procesów tożsamościowych (*Dimensions of Identity Development Scale*, DIDS, Luyckx i in., 2008; pol. adapt. Brzezińska & Piotrowski, 2010) możliwe stało się badanie podstawowych mechanizmów rozwoju tożsamości, a nie jedynie statusu tożsamości jaki w danej chwili posiada jednostka. Wprowadzenie kwestionariusza DIDS ułatwiło także rozpoczęcie szeroko zakrojonych badań z wykorzystaniem dużych prób oraz ułatwiło prowadzenie badań podłużnych nad rozwojem tożsamości. Dzięki temu możliwa była weryfikacja szeregu hipotez jakie wynikały już z prac Eriksona, a których badania oparte na modelu Marcii nie pozwalały zweryfikować. Przykładowo, Becht i in. (2019) przeprowadzili pięcioletnie badanie podłużne z udziałem osób w okresie adolescencji i wykazali, że wzrost nasilenia eksploracji ruminacyjnej pociągał za sobą wzrost nasilenia symptomów depresyjnych, jednak odwrotnych zależności nie zaobserwowano, tj. wpływu zmian nasilenia symptomów depresji na zmiany natężenia procesów tożsamościowych. Jest to zgodne z postrzeganiem rozwoju tożsamości jako czynnika, który może wpływać na ryzyko psychopatologii (Erikson, 1950). Z drugiej strony, odwołując się do podejścia typologicznego i wykorzystując takie metody analizy danych jak analiza skupień (*cluster analysis*; Luyckx i in., 2008) oraz analiza latentnych krzywych rozwojowych (*latent class growth analysis*; Hatano & Sugimura, 2017) wykazano, że model podwójnego cyklu może również znaleźć zastosowanie w badaniach statusów tożsamości (rozumianych tu jako konfiguracja/natężenie pięciu procesów tożsamościowych u danej osoby).

Model Luyckxa zyskał w ostatnich latach bardzo dużą popularność w badaniach nad rozwojem tożsamości. Również w Polsce jest szeroko wykorzystywany przez badaczy dzięki adaptacji skali DIDS, którą w 2010 roku przygotowałem, a w 2017 roku zrewidowałem wspólnie z Anną Brzezińską (Brzezińska & Piotrowski, 2010; Piotrowski & Brzezińska, 2017).

4.3.4. Model Pewności-Niepewności

Model Pewności-Niepewności został opracowany przez Elisabettę Crocetti i Wima Meeusa (Crocetti, Rubini, & Meeus, 2008). Podobnie jak w Modelu Podwójnego Cyklu (Luyckx, Schwartz, i in., 2008) autorzy uznali rozwój tożsamości za iteracyjny proces podejmowania zaangażowania w ważnych domenach, a następnie jego oceniania i, ewentualnego, modyfikowania gdy nie spełnia ono potrzeb jednostki. W modelu (Crocetti, Rubini, & Meeus, 2008) wyróżniono trzy procesy tożsamościowe przedstawione graficznie na Rys. 3. Polskojęzyczne terminy związane z tym modelem podają za autorami pierwszych polskich badań wykorzystujących to podejście (Karaś, Kłym, & Ciecuch, 2013).

Rys. 3. Model Pewności-Niepewności (Crocetti i in., 2008)

Zaangażowanie jest efektem dokonania wyborów dotyczących ważnych kwestii tożsamościowych (np. ścieżki kształcenia, kariery, bliskich relacji interpersonalnych), a *poszukiwanie głębokie* procesem poznawania obszaru zaangażowania, zdobywania nowych informacji na jego temat, poddawania go refleksji. Między tymi dwoma procesami występuje dodatnia korelacja (Crocetti, Rubini, & Meeus, 2008), potwierdzając, że refleksja nad własnymi wyborami tożsamościowymi (poszukiwanie głębokie) jest adaptacyjnym procesem, wspierającym uformowanie tożsamości (zaangażowanie). Trzecim procesem uwzględnionym w modelu jest *rewizja zaangażowania*, która opisuje proces porównywania aktualnego zaangażowania w określonej domenie tożsamościowej z alternatywnymi decyzjami, które mogłyby zostać podjęte (np. o zmianie kierunku kształcenia, zmianie kierunku kariery zawodowej, zmianie partnera, itp.). Wysoka rewizja zaangażowania oznacza, że aktualne decyzje tożsamościowe nie są satysfakcjonujące dla jednostki i że rozważa ona ich zmianę. W ujęciu Crocetti i in. (2008), rozwój tożsamości jest także, jak w modelu Luyckxa i in., procesem obejmującym dwa cykle związane z pogłębianiem i ocenianiem podjętych decyzji. Kluczowa dla jakości życia jest jednak relacja między zaangażowaniem a rewizją zaangażowania (Dimitrova i in., 2018; Karaś i in., 2015). Im silniejsze jest zaangażowanie w określonej domenie tożsamościowej tym wyższą jakość życia jednostki obserwujemy.

Model Pewności-Niepewności jest często wykorzystywany przez badaczy tożsamości, a zgromadzone dotychczas dane potwierdzają, że silne zaangażowanie tożsamościowe współwystępuje z wysoką adaptacją jednostki w okresie adolescencji i wyłaniającej się dorosłości (Crocetti, 2018). U młodych ludzi cechujących się silnym zaangażowaniem obserwuje się wysoką sumienność i ugodowość (Hatano i in., 2016), niski poziom lęku (Crocetti, Hale, i in., 2015), niski poziom agresji (Morsunbul i in., 2014), wysokie zadowolenie z życia (Karaś i in., 2015), silne wsparcie emocjonalne ze strony rodziny i rówieśników (Morsunbul i in., 2014). Z kolei wysoka rewizja zaangażowania jest związana z szeregiem trudności w funkcjonowaniu, w tym z wyższym nasileniem zaburzeń internalizacyjnych i eksternalizacyjnych (Crocetti i in., 2009, 2013). W badaniach podłużnych wykazano również, że między wczesną a późną adolescencją poziom rewizji zaangażowania obniża się, a zmiany tożsamości postępują zazwyczaj w kierunku większej dojrzałości i stabilizowania się poczucia tożsamości (Meeus, 2018). Okazało się również, że w przypadku nastolatków o wysokim poziomie lęku ten proces może być utrudniony, a kryzys tożsamości (wysoka rewizja) może utrzymywać się na wyższym poziomie (Crocetti i in., 2009).

Podobnie jak w badaniach opartych na modelu Luyckxa i in. (2008) tak i model Crocetti i in. (2008) jest wykorzystywany również w badaniach statusów tożsamości, które są określane na podstawie konfiguracji trzech procesów u danej jednostki i wyodrębniane najczęściej z wykorzystaniem analizy skupień (*cluster analysis*). Dzięki uwzględnieniu większej liczby procesów tożsamości niż w modelu Marcii (1966) oraz innej ich charakterystyki, także statusy tożsamości wyodrębniane w modelu pewności-niepewności są nieco inne. W badaniach przeprowadzonych w kilku krajach (Crocetti i in., 2012; Hatano i in., 2016; Morsunbul i in., 2016) potwierdzono istnienie pięciu statusów tożsamości w okresie adolescencji opartych na modelu trzyczynnikowym; statusy te były zazwyczaj wyodrębniane w domenie edukacyjnej i domenie relacji interpersonalnych (Tab. 2):

1. *tożsamość osiągnięta*: charakteryzuje się wysokimi wynikami w zakresie zaangażowania i poszukiwania głębokiego oraz niską rewizją zaangażowania,
2. *tożsamość przejęta*: charakteryzuje się wysokim/umiarkowanym wynikiem w zakresie zaangażowania i niskimi poszukiwaniem głębokim i rewizją,

3. *tożsamość moratoryjna*: charakteryzuje się niskim wynikiem w zakresie zaangażowania, niskim/umiarkowanym poszukiwaniem głębokim i wysoką rewizją zaangażowania,
4. *tożsamość moratoryjna poszukująca*: charakteryzuje się wysokimi wynikami w zakresie wszystkich trzech wymiarów,
5. *tożsamość rozproszona*: charakteryzuje się niskimi wynikami w zakresie wszystkich trzech wymiarów.

Tabela 2

Pięć statusów tożsamości będących efektem nasilenia zaangażowanie, poszukiwania głębokiego i rewizji zaangażowania

	Status tożsamości osiągniętej	Status tożsamości przejętej	Status tożsamości moratoryjnej	Status tożsamości moratoryjnej-poszukującej	Status tożsamości rozproszonej
Zaangażowanie	wysokie	wysokie	niskie	wysokie	niskie
Poszukiwanie głębokie	wysokie	niskie	wysokie	wysokie	niskie
Rewizja zaangażowania	niska	niska	wysoka	wysoka	niska

Dwa pierwsze statusy tożsamości (osiągnięta i przejęta), odznaczające się wysokimi wynikami w zakresie zaangażowania i niską rewizją, związane są z najlepszym przystosowaniem. Model pewności-niepewności, w przeciwieństwie do klasycznego modelu Marcii, pozwolił wyróżnić także dwa różne rodzaje moratorium, przy czym *poszukujące moratorium* wiąże się z bardziej aktywnym radzeniem sobie z kryzysem tożsamości (silne poszukiwanie), a *moratorium* jest charakterystyczne dla osób zmagających się z poważniejszymi trudnościami z uformowaniem tożsamości oraz kryzysem tożsamości (dominująca jest rewizja zaangażowania). Tożsamość rozproszona charakterystyczna jest, z kolei, dla osób które do radzenia sobie z kryzysem tożsamości podchodzą dość pasywnie, ale nie odczuwają z tego powodu znacznych trudności i obaw.

4.3.5. Ograniczenia modeli procesualnych i rozwinięcie Modelu Pewności-Niepewności w badaniach własnych

Modele procesualne przyczyniły się do bardzo szybkiego postępu badań nad tożsamością oraz ich dalszej popularyzacji. Artykuły Luyckxa i in. (2008) i Crocetti i in. (2008) w których zaprezentowali oni swoje modele, były do chwili obecnej cytowane (na podstawie Google Scholar), odpowiednio, około 1000 i 800 razy. Jednak mimo ich dużej wartości praktycznej i ogromnego znaczenia naukowego, badania oparte na obu tych modelach mają także znaczące luki. Prowadzone przeze mnie badania mają na celu wypełnienie niektórych z nich.

Po pierwsze, badania procesualne, tak jak i wcześniejsze badania oparte na modelu Marcii (1966), są silnie skoncentrowane na okresie adolescencji i wyłaniającej się dorosłości (od około 10/12 do około 30 roku życia), z ogromną nadreprezentacją badań z udziałem uczniów i studentów. Jest to istotne ograniczenie w świetle powszechnie akceptowanego dziś twierdzenia o tym, że poczucie tożsamości jest procesem rozwojowym towarzyszącym człowiekowi przez całe życie (Kroger, 2007). Mimo tego, badania procesualne nad rozwojem tożsamości po trzydziestym roku życia należą wciąż do rzadkości. Dla przykładu, pierwsze

badanie oparte na modelu pewności-niepewności w którym udział brały osoby w wieku powyżej 30 lat przeprowadzono dopiero w 2014 roku (Crocetti i in., 2014), sześć lat po pierwszej publikacji modelu (było to badanie dotyczące poczucia tożsamości zawodowej). Także w kolejnych latach badania z udziałem tej grupy wiekowej były bardzo rzadkie (m.in. Arneaud i in., 2016), co pozostawia szerokie pole do badań nad tożsamością w okresie wczesnej i średniej dorosłości (między 30 a 60 lat). Jest to jedno z zagadnień jakim zajmuję się w moich badaniach.

Wśród przyczyn dużej koncentracji badaczy tożsamości na okresie adolescencji i wyłaniającej się dorosłości szczególnie należy podkreślić dwie kwestie. Pierwszą jest tradycja badawcza i paradygmat dominujący w badaniach nad rozwojem tożsamości, wiążące kryzys i rozwój tożsamości z okresem przełomu między dzieciństwem a dorosłością, co współcześnie przypada właśnie na okresy adolescencji i wyłaniającej się dorosłości. Drugą jest silne powiązanie badań procesualnych z narzędziami kwestionariuszowymi stworzonymi przez Luyckxa i in. (2008) i Crocetti i in. (2008), które pozwalają na pomiar procesów tożsamościowych w niewielkiej liczbie domen tożsamościowych, przede wszystkim takich, które są ważne właśnie w codziennych doświadczeniach nastolatków i wyłaniających się dorosłych: kształtowanie planów na przyszłość (Luyckx, Schwartz, i in., 2008), edukacja i relacje z rówieśnikami (Crocetti, Rubini, & Meeus, 2008). Mimo tego, że kwestionariusz opracowany przez Crocetti i innych (2008), czyli *the Utrecht-Management of Identity Commitments Scale* (U-MICS, pol. adapt. Karaś, Kłym, & Ciecuch, 2013) posiada także wersje pozwalające na pomiar tożsamości zawodowej (identyfikacja z obraną ścieżką kariery zawodowej) oraz romantycznej (tożsamościowe znaczenia relacji z partnerem romantycznym), a więc ważnych składowych poczucia tożsamości w okresie dorosłości, to są one znacznie rzadziej wykorzystywane, co wynika prawdopodobnie z ograniczenia opisanego przeze mnie w punkcie pierwszym – nie są to kluczowe role społeczne w okresie adolescencji i wyłaniającej się dorosłości.

Oba wskazane ograniczenia, tj. koncentracja badaczy na rozwoju nastolatków i wyłaniających się dorosłych oraz na tych domenach tożsamościowych które są dla nich kluczowe, sprawiły, że badacze pracujący w nurcie procesualnym przez lata pomijali w swoich badaniach znaczenie jakie dla poczucia tożsamości może mieć realizacja jednej z najważniejszych ról społecznych jakie podejmuje człowiek w trakcie swojego życia – roli rodzica.

Niewielkie zainteresowanie badaczy procesualnych tożsamością rodzicielską nie oznacza, że *tożsamość rodzicielska* nie była wcześniej przedmiotem żadnych badań. Pewną (choć niewielką) liczbę badań poświęcili temu zagadnieniu (1) badacze rodziny posługujący się metodami jakościowymi, które obok niewątpliwych zalet są jednak trudne do zastosowania w badaniach zmiany/rozwoju (Stueve & Pleck, 2001), (2) psychologowie społeczni (Maurer i in., 2001; Wickrama i in., 1995), którzy jednak posługują się jednowymiarowym i uproszczonym postrzeganiem tożsamości rodzicielskiej, którą rozumieją jako ważność rodzicielstwa w porównaniu do innych ról społecznych (np. pracownika), oraz (3) badacze opierający się na klasycznym modelu Marcii (Fadjukoff i in., 2016; Frisén & Wängqvist, 2011; Gyberg & Frisén, 2017), którego ograniczenia wcześniej wymieniłem. Tymczasem, aż do rozpoczęcia moich badań, które przedstawiam tu jako osiągnięcie naukowe, tożsamość rodzicielska była zupełnie nieobecna w nurcie procesualnym, najpopularniejszym współczesnym paradygmacie badań nad tożsamością.

Cykl badań, które przedstawiam jako moje główne osiągnięcie badawcze, skoncentrowany był przede wszystkim na: (1) włączeniu domeny *rodzicielskiej* do procesualnych badań nad tożsamością, (2) opracowaniu i walidacji trafnej metody pomiarowej umożliwiającej badanie procesów tożsamościowych w domenie rodzicielskiej oraz (3) analizie

związków między formowaniem tożsamości rodzicielskiej a szeroko pojętą adaptacją jednostki. Po kilku latach pracy badawczej nad tym zagadnieniem (badania rozpocząłem w 2017 roku i kontynuuję do chwili obecnej) oraz opublikowaniu szeregu prac naukowych na ten temat, udało mi się zapoczątkować nowy wątek badawczy w ramach podejścia procesualnego. Badania które przeprowadziłem, opisane poniżej, są obecnie kontynuowane i rozwijane przez innych badaczy rozwoju tożsamości (m. in. Borisenko, 2022; Meca i in., 2020; Schrooyen i in., 2021), a zaproponowana przeze mnie (Piotrowski, 2018, 2020a) modyfikacja kwestionariusza U-MICS (Crocetti, Rubini, & Meeus, 2008), w kilka lat doczekała się kilku wersji językowych. Oprócz wersji polskiej i angielskiej, które zostały opracowane przeze mnie, kwestionariusz został przetłumaczony także na języki rosyjski, japoński, hebrajski i szwedzki. Przede wszystkim jednak, badania nad tożsamością rodzicielską w ujęciu procesualnym pozwoliły na uzyskanie wartościowej i ciekawej wiedzy naukowej, a projekty poświęcone tej problematyce są obecnie realizowane przez czołowe zespoły zajmujące się badaniem rozwoju tożsamości.

4.3.6. Znaczenie rodzicielstwa dla poczucia tożsamości jednostki

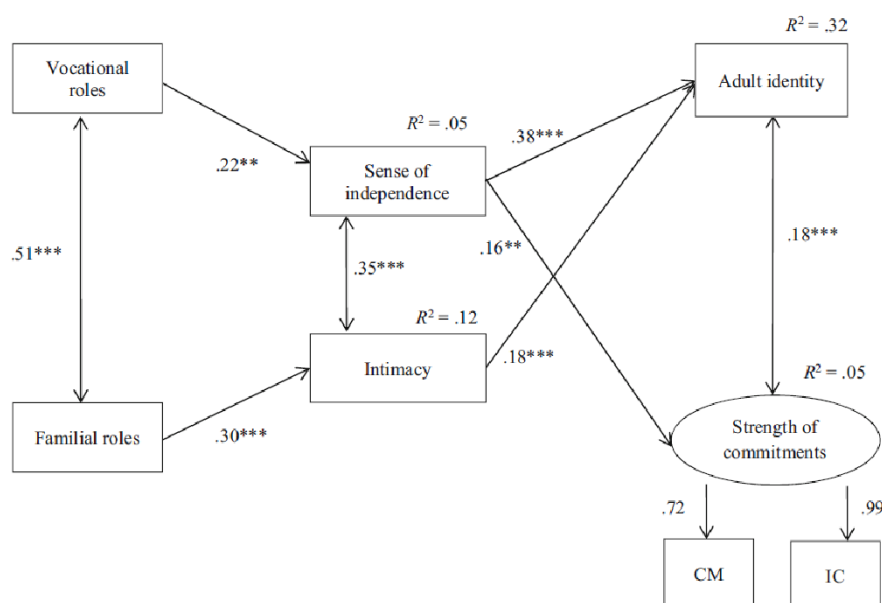
Wkraczanie w dorosłość (*transition to adulthood*), to trwający co najmniej kilka lat proces przechodzenia z okresu adolescencji i wyłaniającej się dorosłości do dorosłości. Badając przebieg wkraczania w dorosłość możemy koncentrować się na subiektywnych wskaźnikach dorosłości, takich jak rozwój subiektywnego poczucia dorosłości, albo na wskaźnikach obiektywnych, wśród których wyróżnić można podejmowanie ról społecznych charakterystycznych dla osób dorosłych (Piotrowski i in., 2014). Do typowych ról dorosłości uwzględnianych przez badaczy zalicza się rodzicielstwo, które jest rolą podejmowaną powszechnie przez dorosłych (nawet w krajach w których poziom bezdzietności jest określany jako wysoki, jak Włochy lub Austria, 8,5 na 10 osób dorosłych będzie posiadało przynajmniej jedno dziecko w trakcie swojego życia; Duvander i in., 2020; Miettinen & Szalma, 2014). Zostanie rodzicem jest również subiektywnie postrzegane przez ludzi jako ważny punkt zwrotny w ich życiu oraz jedna z najważniejszych ról jakie pełnią (Kerpelman & Schvaneveldt, 1999). Nie dziwi więc, że rodzicielstwo zmienia także postrzeganie samego siebie, w tym poczucie tożsamości (Piotrowski i in., 2020). W niedawnych badaniach Mannerstroma i in. (2019) okazało się, że podjęcie roli rodzica wywiera większy wpływ na poczucie tożsamości niż stworzenie bliskiego związku romantycznego albo podjęcie pracy, co uzasadnia prowadzenie badań nad tym zagadnieniem.

W badaniu, które zapoczątkowało moje naukowe zainteresowanie rodzicielstwem i otwiera prezentowany cykl, stwierdziliśmy, że poszczególne role dorosłości mogą mieć specyficzny wpływ na poczucie tożsamości, a tym samym, że zasadne jest badanie ich oddzielnie, jako specyficznych wydarzeń w życiu jednostki, które prowadzą do charakterystycznych zmian w zakresie funkcjonowania psycho-społecznego (Piotrowski, Brzezińska, & Luyckx, 2020). W badaniu tym, które jeszcze nie dotyczyło bezpośrednio *tożsamości rodzicielskiej*, ale raczej rodzicielstwa (jako wydarzenia w życiu jednostki) i jego związku z tożsamością, brały udział osoby w okresie wyłaniającej się dorosłości (od 18 do 30 lat). Wspólnie z Anną Brzezińską (Uniwersytet im Adama Mickiewicza, Poznań) i Koenem Luyckxem (KU Leuven, Belgia) zbadaliśmy to jak wiele spośród pięciu ról dorosłości (zakończenie edukacji stacjonarnej, pełnoetatowa praca, prowadzenie samodzielnego gospodarstwa domowego, bycie w relacji romantycznej, posiadanie dzieci) podjęły już osoby badane oraz czy wiązało się to z ich dojrzałością psychospołeczną (poczuciem samodzielności oraz gotowością do budowania dojrzałych związków intymnych) i poczuciem tożsamości (ocenialiśmy tożsamość osoby dorosłej, tj. subiektywne poczucie dorosłości oraz stopień zaangażowania i identyfikacji z zaangażowaniem w domenę *wizji*

Piotrowski, K., Brzezińska, A. I., & Luyckx, K. (2020). Adult roles as predictors of adult identity and identity commitment in Polish emerging adults: Psychosocial maturity as an intervening variable. *Current Psychology*, 39, 2149-2158

własnej przyszłości, czyli procesy tożsamościowe z modelu Luyckxa). Opierając się na wcześniejszych badaniach (Benson & Furstenberg, 2006; Fadjukoff i in., 2007) założyliśmy, że inaczej na rozwój mogą wpływać role związane z życiem zawodowym (zakończenie edukacji i podjęcie pracy), a inaczej te związane z życiem rodzinnym (prowadzenie własnego gospodarstwa domowego, stworzenie związku romantycznego i posiadanie dzieci). Wyniki potwierdziły nasze przewidywania. Po pierwsze, zaobserwowaliśmy, że zarówno liczba podjętych ról zawodowych, jak i ról rodzinnych była dodatnio związana z zaangażowaniem tożsamościowym. Po drugie, dzięki analizie mediacji udało nam się zaobserwować potencjalny mechanizm stojący za tą relacją (Rys. 4). Okazało się bowiem, że związek liczby podjętych ról zawodowych i poczucia tożsamości był mediowany przez poczucie samodzielności (kończenie edukacji i podejmowanie pracy wiązało się z wyższym poczuciem samodzielności, co przekładało się na lepiej ukształtowane poczucie tożsamości), a związek ról rodzinnych i tożsamości był mediowany przez ogólne poczucie gotowości do tworzenia bliskich relacji interpersonalnych (prowadzenie własnego gospodarstwa domowego, stworzenie związku, posiadanie dzieci było dodatnio związane z ogólną gotowością do budowania bliskich relacji, co przekładało się na lepiej ukształtowane poczucie tożsamości).

Fig. 1 Final model of full mediation linking adult roles with adult identity and strength of commitments through psychosocial maturity dimensions of sense of independence and intimacy. For purposes of clarity insignificant paths were not shown. Also paths from control variables were omitted (age correlated significantly with vocational roles, $r = .79$, with familial roles, $r = .58$, and with adult identity, $r = .24$; gender, 0-men, 1-women, correlated significantly only with number of vocational roles ($r = .11$) and with number of familial roles ($r = .14$). CM – commitment making, IC – identification with commitment. * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

Rys. 4. Role zawodowe i rodzinne oraz ich związek z dojrzałością psychospołeczną i poczuciem tożsamości

Źródło: Piotrowski, Brzezińska, & Luyckx (2020)

Dzięki temu projektowi, udało nam się rozwinąć wcześniejsze badania (Fadjukoff i in., 2007) wykazując, że zmiany tożsamości które są związane z podejmowaniem ról dorosłości mogą być efektem pojawienia się nowych kompetencji psychospołecznych. Nasze obserwacje były też zgodne z wcześniejszymi sugestiami (Benson & Furstenberg, 2006), według których różne role dorosłości mogą wywierać odmienny wpływ na rozwój. Wnioski płynące z tego badania sprawiły, że postanowiłem bliżej przyjrzeć się specyficznym wpływom poszczególnych ról dorosłości na rozwój tożsamości. Ponieważ przegląd literatury jasno pokazywał, że badania nad tożsamością rodzicielską są nieobecne w podejściu procesualnym, zdecydowałem się poświęcić badania temu właśnie zagadnieniu i opisać czynniki, które stoją za satysfakcjonującym, dającym poczucie pewności siebie rozwojem tożsamości rodzicielskiej. Jedną z kluczowych tez jaka leży u podstawy moich badań jest stwierdzenie, że *to czy wpływ rodzicielstwa (jako wydarzenia) na funkcjonowanie jednostki będzie pozytywny czy negatywny*

zależy, między innymi, od przebiegu rozwoju tożsamości rodzicielskiej. Jeśli przyjście dziecka na świat będzie związane z ukształtowaniem w kolejnych miesiącach i latach stabilnego, opartego na identyfikacji poczucia tożsamości rodzicielskiej, to rola ta powinna być źródłem dalszego rozwoju i satysfakcjonującego funkcjonowania. Jeśli natomiast rozwój tożsamości zostanie z jakiegoś powodu zaburzony, to możemy się spodziewać także innych negatywnych skutków w postaci silnego stresu, lęku, trudności z wypełnianiem roli rodzica, a być może nawet przemocy wobec dzieci (East i in., 2012).

4.3.7. Teoretyczne podstawy badań własnych: Zaadaptowanie Modelu Pewności-Niepewności do obszaru rodzicielstwa

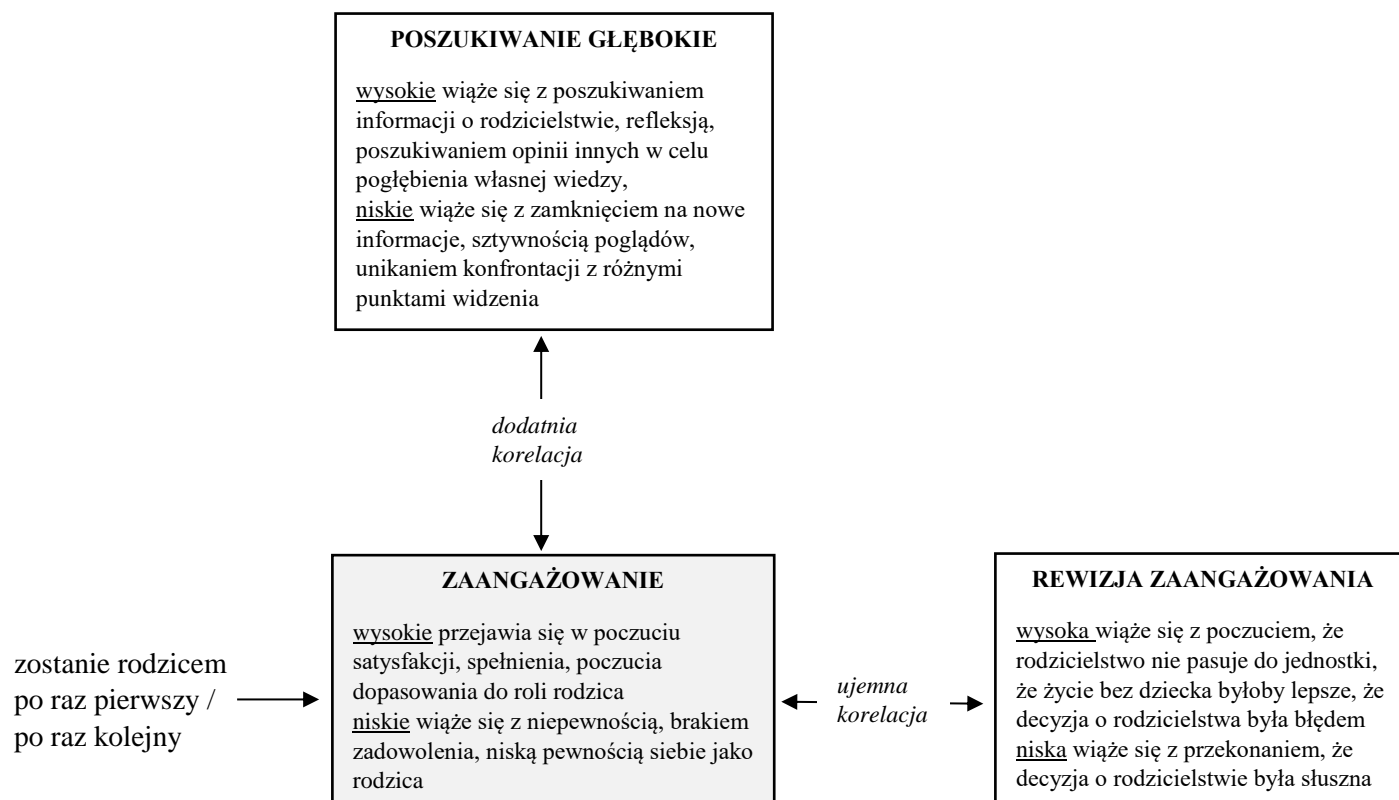
Tożsamość rodzicielska to jeden ze składników *Ja*, który obejmuje najważniejsze treści składające się na definicję siebie jako rodzica (*Jakim rodzicem chcę być? Jakim rodzicem jestem?*) i stopień identyfikacji z rolą rodzicielską (*Co dla mnie oznacza bycie rodzicem? Jakie jest znaczenie rodzicielstwa w moim życiu?*; Delmore-Ko, 2000; Fadjukoff i in., 2016; Piotrowski, 2018). Korzeni tożsamości rodzicielskiej można doszukać się już w okresie adolescencji, w postaci wyobrażeń o przyszłym rodzicielstwie (lub jego braku) i oczekiwań co do tego jak to będzie „być rodzicem” (Gyberg & Frisén, 2017). Następnie, tożsamość rodzicielska ulega przekształceniom w okresie oczekiwania na narodziny dziecka (Meca i in., 2020) oraz kształtuje i zmienia się po przyjściu dziecka na świat w efekcie rzeczywistego realizowania tej roli (Fadjukoff i in., 2016).

Chcąc wprowadzić problematykę tożsamości rodzicielskiej do paradygmatu procesualnego, rozpocząłem od wyprowadzenia przewidywań opartych na modelu pewności-niepewności (Crocetti, Rubini, & Meeus, 2008), stawiając pierwsze hipotezy. Przewidywałem, że w domenie rodzicielskiej, tak jak w innych domenach badanych w ramach podejścia procesualnego (Crocetti, Rubini, & Meeus, 2008), silne *zaangażowanie* tożsamościowe (poczucie, że rodzicielstwo „pasuje” do jednostki; poczucie pewności siebie płynące z realizowania roli rodzica) będzie dodatnio związane z *poszukiwaniem głębokim* (refleksja nad sobą jako rodzicem, poszukiwanie nowych informacji o rodzicielstwie, rozmawianie z innymi w celu pogłębienia swojej wiedzy), a ujemnie z *rewizją zaangażowania* (wymiar ten zdefiniowałem jako „wątpliwości czy decyzja o rodzicielstwie była dobra, a w skrajnym przypadku także żałowanie decyzji o posiadaniu dziecka/dzieci”). Założenia modelu zostały przedstawione w artykule Piotrowski (2018).

Piotrowski, K. (2018). Adaptation of the Utrecht-Management of Identity Commitments Scale (U-MICS) to the measurement of the parental identity domain. *Scandinavian Journal of Psychology*, 59, 157-166.

Wymiar rewizji zaangażowania w domenę rodzicielskiej został przeze mnie zdefiniowany nieco inaczej niż ma to miejsce w innych domenach badanych w modelu Crocetti i in., (2008); jak tożsamość edukacyjna (wskaźnikiem rewizji zaangażowania jest tutaj przekonanie, że wybory edukacyjne były błędne i chęć *zmiany kierunku edukacji*), tożsamość zawodowa (przekonanie, że kariera zawodowa nie spełnia oczekiwań jednostki i rozważanie *zmiany kierunku kariery zawodowej*) albo tożsamość relacyjna (przekonanie, że związek romantyczny jaki tworzy jednostka nie daje jej satysfakcji i rozważanie jego *zakończenia* oraz, ewentualnie, *poszukiwanie innego partnera*). Na tle innych ról okresu dorosłości rodzicielstwo jest specyficzne, ponieważ zaprzestanie realizowania tej roli i rezygnacja z rodzicielstwa są prawie niemożliwe (nawet odejście od dziecka i wyprowadzenie się do odległego zakątka świata nie sprawi, że przestanie się być czymś rodzicem; nie zmieni to także *świadomości* tego, że jest się rodzicem, co dla poczucia tożsamości jest sprawą zasadniczą; także przepisy prawa nakazują pełnienie roli rodzica nawet po rozwodzie i zmianie miejsca zamieszkania). Dlatego w rozwijanym przeze mnie ujęciu, rewizja zaangażowania jest określana jako przekonanie jednostki, że decyzja o rodzicielstwie była błędem i przekonanie, że życie „bez dziecka” byłoby

lepiej. Graficznie prezentuję to na Rysunku 5. W porównaniu do innych domen tożsamościowych badanych w ramach modelu pewności-niepewności (gł. edukacja, praca, bliskie związki), mniejszy jest tu nacisk na rzeczywiste działania mające na celu zmianę zaangażowania, a większy na subiektywne postrzeganie własnego rodzicielstwa i niską identyfikację z tą rolą.

Rys. 5. Tożsamość rodzicielska w modelu pewności-niepewności (Piotrowski, 2018)

W zgodzie z innymi badaniami opartymi na modelu pewności-niepewności (Crocetti i in., 2012), przewidywałem również, że wśród rodziców możliwe będzie zaobserwowanie różnic indywidualnych pod względem nasilenia poszczególnych procesów tożsamościowych, a więc różnych *statusów tożsamości rodzicielskiej*, których związek z funkcjonowaniem jednostki będzie zbliżony do tego obserwowanego w innych domenach (Crocetti i in., 2012; Meeus, 2018; Morsunbul i in., 2016).

4.3.7. Przygotowanie narzędzia pomiarowego: Adaptacja the Utrecht-Management of Identity Commitments Scale (U-MICS) do pomiaru procesów tożsamościowych w domenie rodzicielskiej

Po opracowaniu założeń teoretycznych, kolejnym krokiem było przygotowanie narzędzia badawczego pozwalającego na pomiar trzech procesów tożsamościowych opisanych w modelu pewności-niepewności. W tym celu, w porozumieniu z autorami narzędzia, Elisabetą Crocetti i Wimem Meeusem, dokonałem modyfikacji skali U-MICS (Crocetti, Rubini, & Meeus, 2008) w taki sposób, aby pozwalała na pomiar postrzegania siebie w roli rodzica oraz zweryfikowałem jej parametry psychometryczne. Nowa wersja skali została nazwana U-MICS-Parental Identity (U-MICS-PI), a proces jej powstawania opisano w pracach Piotrowski (2018) i Piotrowski (2020a).

Skala U-MICS-PI, tak jak pierwotna wersja, składa się z 13 pozycji ocenianych na pięciostopniowej skali Likerta. Pięć pozycji wchodzi w skład skali zaangażowania (np. *Bycie rodzicem dodaje mi wiary w siebie*), pięć w skład skali poszukiwania głębokiego (np. *Wkładam wiele wysiłku, aby dowiedzieć się czegoś nowego na temat rodzicielstwa*), a trzy w skład skali rewizji zaangażowania (np. *Często myślę, że brak dziecka / dzieci uczyniłby moje życie bardziej ciekawym*). Badania testujące parametry psychometryczne skali okazały się zadowalające (Piotrowski, 2018, 2020a). Wyniki konfirmacyjnych analiz czynnikowych oceniających dopasowanie modelu trzyczynnikowego, w kilku próbach, wskazały na dobre dopasowanie modelu do danych (w trzech pierwszych badaniach jakie przeprowadziłem, wartość dopasowania mierzona parametrem CFI wyniosła od .91 do .96, a parametrem RMSEA = od .07 do .08). Graficzne przedstawienie modelu testowanego w pierwszym badaniu wykorzystującym U-MICS-PI (Piotrowski, 2018³), przedstawiono na Rysunku 6. Narzędzie, w polskiej wersji językowej, okazało się posiadać zakładaną, trzyczynnikową strukturę i wysoką rzetelność. Wartości ładunków czynnikowych również okazały się zadowalające i zbliżone do parametrów pierwotnej wersji skali. Tak jak w innych wersjach U-MICS (Crocetti, Ciecuch, i in., 2015), tak i w wersji rodzicielskiej pozycje 9 i 10 są nieco słabiej związane z wynikiem ogólnym podskali poszukiwania głębokiego niż pozostałe.

Piotrowski, K. (2020a). How good it would be to turn back time: Adult attachment and perfectionism in mothers and their relationships with the processes of parental identity formation. *Psychologica Belgica*, 60, 55-72.

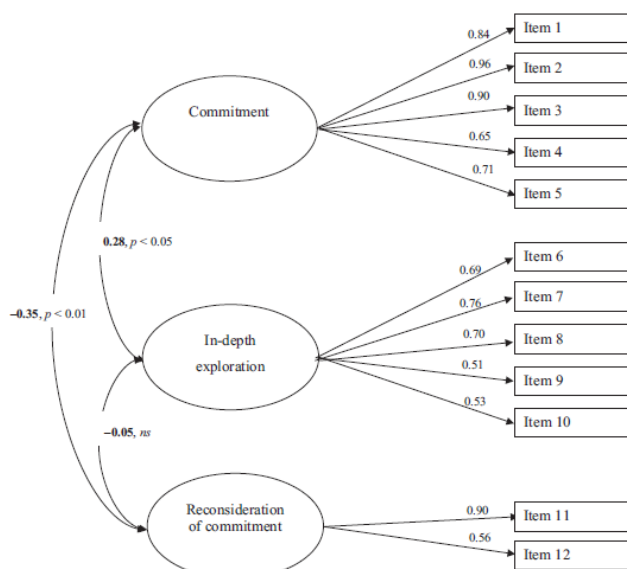

Fig. 1. The three-factor structure of the U-MICS Parental identity in the Study 1.

Rysunek 6. Model konfirmacyjnej analizy czynnikowej testowany w pierwszym badaniu wykorzystującym U-MICS-PI (Piotrowski, 2018).

W dość krótkim czasie po opublikowaniu pierwszych wyników moich badań oraz ich zaprezentowaniu na kilku konferencjach naukowych, również inni badacze sięgnęli po zaproponowaną przeze mnie wersję U-MICS. Pierwszym badaniem w którym oceniono parametry psychometryczne innej niż polska wersji językowej było badanie które przeprowadzili Alan Meca i współpracownicy wśród 328 amerykańskich rodziców i osób

³ W dwóch pierwszych badaniach, opisanych w artykule Piotrowski (2018), skala rewizji zaangażowania składała się z dwóch pozycji. Począwszy od trzeciego badania, opisanego w artykule Piotrowski (2020), skala rewizji składa się z trzech itemów, tak jak pierwotna wersja U-MICS.

spodziewających się pierwszego dziecka w wieku od 18 do 76 lat (Meca i in., 2020; warto zwrócić uwagę na znaczny zakres wiekowy tej próby; pokazuje to potencjał badań nad tożsamością rodzicielską do zrozumienia rozwoju tożsamości na różnych etapach życia, a nie tylko w okresie wkraczania w dorosłość). W badaniu tym uzyskano potwierdzenie wysokiej rzetelności i trafności czynnikowej wersji anglojęzycznej. Podobne wyniki uzyskano następnie w wersji rosyjskojęzycznej (Borisenko, 2022). W okresie 2021-2022 powstały także kolejne wersje językowe U-MICS-PI: japońska (pod kierunkiem prof. Kazumi Sugimury; Hiroshima University) i hebrajska (pod kierunkiem prof. Elliego Schachtera i prof. Mayi Cohen-Malayev, Bar-Ilan University), a wersja anglojęzyczna została zastosowana w kolejnych badaniach: na próbie amerykańskiej (pod kierunkiem prof. Elisabeth Morgan, Springfield College) i południowoafrykańskiej (pod kierunkiem prof. Luzelle Naudé, University of the Free State). Aktualnie prowadzimy także pierwsze badanie wykorzystujące wersję szwedzką.

Dzięki współpracy z wymienionymi powyżej badaczami wiem, że w każdej opracowanej dotąd wersji językowej, U-MICS-PI odznacza się wysoką trafnością czynnikową i rzetelnością, co pozwala mieć nadzieję na dalszy rozwój procesualnych badań nad tożsamością rodzicielską. Dodatkowo, analizując łącznie dane z pięciu krajów: USA, Izraela, Polski, RPA i Japonii wykazaliśmy⁴, że U-MICS-PI odznacza się wysoką międzykulturową równoważnością pomiaru (*measurement invariance*), co pozwala (pod pewnymi warunkami i ze świadomością istniejących ograniczeń; Cieciuch & Davidov, 2016; van de Schoot i in., 2012) na wykorzystywanie U-MICS-PI także w badaniach międzykulturowych. Niepublikowane jeszcze wyniki analizy oceniającej równoważność pomiaru między próbami z pięciu krajów przedstawia Tabela 3.

Tabela 3

Wyniki analizy równoważności pomiaru (measurement invariance) w pięciu próbach krajowych: USA, Izrael, Polska, RPA, Japonia (Uwaga: dane niepublikowane)

	CFI	ΔCFI	RMSEA	ΔRMSEA	SRMR	ΔSRMR
<i>Full invariance</i>						
Configural	.970		.067		.053	
Metric	.958	-.012	.074	.007	.083	.030
Partial Metric	.961	-.009	.072	.005	.081	.028
Scalar	.923	-.038	.096	.024	.109	.028
Partial Scalar	.952	-.009	.076	.004	.083	.002

Uwaga: Przy ocenie częściowej niezmienności metrycznej, jeden czynnik w próbie japońskiej (pozycja 12) został zwolniony z bycia równym we wszystkich próbach; pozostałe ładunki czynnikowe były traktowane jako równe. Przy ocenie częściowej niezmienności skalarnej, dwie pozycje zostały zwolnione w próbie amerykańskiej (pozycje 5 i 7), dwie pozycje zostały zwolnione w próbie japońskiej (pozycje 5 i 10) i jedna pozycja została zwolniona w próbie polskiej (pozycja 6); pozostałe pozycje zostały potraktowane jako równe.

Podsumowując wątek badawczy poświęcony adaptacji Modelu Pewności-Niepewności i samemu narzędziu pomiarowemu, można stwierdzić, że prowadzone przeze mnie badania w krótkim czasie spotkały się z dużym zainteresowaniem badaczy rozwoju tożsamości, co odczytuję jako sygnał tego, że zidentyfikowana przeze mnie luka w badaniach procesualnych nad tożsamością była rzeczywiście istotna. Skala U-MICS-PI wydaje się trafnym czynnikowo i rzetelnym narzędziem, które spełnia oczekiwania badaczy w różnych krajach. Również autorka skali U-MICS, Elisabetta Crocetti, prezentuje tę wersję jako jedną z oficjalnych modyfikacji swojego kwestionariusza: <https://www.elisabetta-crocetti.com/u-mics/>.

⁴ Publikacja jest obecnie w trakcie przygotowania; wyniki po raz pierwszy zostaną zaprezentowane w czerwcu 2023 podczas 29th Annual Conference of the International Society for Research on Identity, Boston/USA.

Po opracowaniu założeń teoretycznych oraz metody pomiarowej, kolejne kroki procesu badawczego objęły weryfikację hipotez mających na celu, głównie:

(1) określenie związków tożsamości rodzicielskiej z innymi składowymi tożsamości jednostki (np. poczuciem tożsamości w innych domenach), dzięki czemu możliwe było wyciągnięcie pierwszych wniosków co do zasadności włączenia tego nowego obszaru do badań procesualnych oraz

(2) określenie związków tożsamości rodzicielskiej z cechami osobowości oraz symptomami i korelatami psychopatologii. W tym ostatnim przypadku, uwagę poświęciłem również wypaleniu rodzicielskiemu, które jest jednym z najpoważniejszych, negatywnych skutków pełnienia roli rodzica (Roskam i in., 2021). Moim celem było nie tylko określenie związku tożsamości rodzicielskiej i wypalenia rodzicielskiego, ale także ocena tego czy stabilne poczucie tożsamości rodzicielskiej może być czynnikiem chroniącym przed wypaleniem. W tym celu przeprowadziłem roczne, podłużne badanie którego pierwsze wyniki opublikowano w pracy Piotrowski (2022).

4.3.8. Poczucie tożsamości rodzicielskiej w strukturze tożsamości jednostki

Choć podejście domenowe do badania rozwoju tożsamości (*domain-specific approach*), w którym podkreśla się względną niezależność i specyfikę rozwoju w różnych domenach, jest dobrze uzasadnione (Goossens, 2001; Piotrowski, 2021a; Vosylis i in., 2018), to jednak ogólne poczucie tożsamości jednostki nie jest zbiorem niepowiązanych ze sobą treści pochodzących z różnych domen (np. praca, rodzicielstwo, plany na przyszłość, ważne relacje), ale raczej siecią powiązanych ze sobą szczegółowych autodefinicji. W związku z tym, badanie trafności modelu tożsamości rodzicielskiej musiało objąć ocenę związku między formowaniem tożsamości w tej domenie, a innymi składowymi poczucia tożsamości. Przewidywałem, że rozwój tożsamości rodzicielskiej będzie związany z rozwojem tożsamości w innych obszarach, co powinno się przełożyć, przykładowo, na dodatnią korelację między zaangażowaniem w domenę rodzicielską, a zaangażowaniem w innych domenach tożsamości. Z drugiej strony, zakładałem, że związek ten będzie niezbyt silny, co stanowiłoby argument za tym, że rozwój tożsamości w domenę rodzicielską jest względnie niezależny od innych, a tym samym, że badanie tej domeny może dać nam specyficzne informacje o rozwoju jednostki.

W dotychczasowych badaniach skoncentrowałem się na dwóch innych domenach tożsamości: poczuciu tożsamości zawodowej (Piotrowski, 2018) oraz tożsamościowym znaczeniu relacji romantycznej (Piotrowski, 2021c). Obie te dodatkowe domeny badałem przez pryzmat modelu pewności-niepewności, z wykorzystaniem innych wersji U-MICS, które zostały stworzone do tego celu (Crocetti, Rubini, & Meeus, 2008; Crocetti i in., 2014). Dodatkowo, w badaniach (Piotrowski, 2018) uwzględniłem również ogólne wskaźniki rozwiązywania kryzysu tożsamości, nie odnoszące się do konkretnej domeny, ale do ogólnego poczucia tożsamości (w tym przypadku wykorzystałem wskaźnik *zaangażowanie* z modelu Michaela Berzonsky'ego, 2013, oraz wskaźnik *integracja ze społecznością*, który pozwala ocenić przekonanie, że jednostka odnalazła już swoje miejsce w świecie dorosłych i wie czemu chce się poświęcić; jest to pojęcie z modelu Jamesa Côté, 1997). Podsumowanie najważniejszych wyników obejmujących relacje między tożsamością rodzicielską a innymi konstruktami tożsamościowymi prezentuję w tabeli 4.

Piotrowski, K. (2021c). Domain-specific correlates of parental and romantic identity processes. *European Journal of Developmental Psychology*, 19, 732-748.

Tabela 4

Korelacje między trzema procesami tożsamościowymi w domenie rodzicielskiej i innymi konstruktami tożsamościowymi

Procesy tożsamościowe w innych domenach	Trzy procesy tożsamościowe w domenie rodzicielskiej		
	Zaangażowanie	Poszukiwanie głębokie	Rewizja zaangażowania
<i>Domena zawodowa</i>			
Zaangażowanie	.18		-.17
Poszukiwanie głębokie		.20	-.31
Rewizja zaangażowania			
<i>Domena romantyczna</i>			
Zaangażowanie	.30	.26	-.27
Poszukiwanie głębokie	.28	.51	-.11
Rewizja zaangażowania	-.14	-.17	.54
<i>Ogólne poczucie tożsamości</i>			
Zaangażowanie	.22	.19	-.22
Integracja ze społecznością	.32	.19	-.21

na podstawie: Piotrowski, 2018, 2021

Jak widać na podstawie wyników przedstawionych w Tabeli 4, rozwój tożsamości w domenie rodzicielskiej jest powiązany zarówno z formowaniem tożsamości zawodowej (słabiej), jak i romantycznej (silniej) oraz z ogólnym poczuciem tożsamości. Wyniki te są zgodne ze stawianymi przeze mnie hipotezami, jak również z wcześniejszymi doniesieniami na temat powiązań między rozwojem tożsamości w różnych domenach (Vosylis i in., 2018). Ogólnie, dane które uzyskałem pokazują, że tożsamość rodzicielska badana z perspektywy procesualnej dobrze wypełnia lukę w naszej wiedzy o rozwoju tożsamości w dorosłości. Wyniki sugerują, że poczucie tożsamości rodzicielskiej to składowa ogólnego poczucia tożsamości oraz, że jest powiązana z innymi szczegółowymi składowymi (domenami) tożsamości jednostki. Fakt, że rozwój tożsamości w domenie rodzicielskiej jest powiązany zarówno z ogólnym poczuciem tożsamości, jak i z poczuciem tożsamości w domenach zawodowej i romantycznej, stanowi argument za trafnością tego podejścia oraz daje nadzieję na to, że pozwoli ono na eksplorację tej sfery rozwoju tożsamości, która przez wiele lat pozostawała niemal niezauważona. Aktualnie, międzynarodowy zespół którego jestem członkiem, prowadzi międzykulturowe badania nad relacjami między tożsamością rodzicielską, zawodową i romantyczną, co w krótkim czasie powinno doprowadzić do dalszego rozwinięcia Modelu Pewności-Niepewności oraz badań nad tożsamością rodzicielską w ujęciu procesualnym.

4.3.9. Poczucie tożsamości rodzicielskiej a cechy osobowości rodzica

W kolejnych krokach, zbadałem związek trzech procesów tożsamości rodzicielskiej z cechami osobowości rodzica, w tym z podstawowymi cechami osobowości opisanymi w modelu Wielkiej Piątki, a także ze stylem przywiązania do partnera, optymizmem/pesymizmem, perfekcjonizmem i niezdecydowaniem. Ponieważ związek tych charakterystyk z rozwojem tożsamości w innych domenach był już wcześniej przedmiotem

badan (m. in. (Crocetti, Rubini, Luyckx, i in., 2008; Kealy i in., 2022; Luyckx, Soenens, i in., 2008; Piotrowski, 2019), wykorzystałem to jako wskaźnik trafności modelu tożsamości rodzicielskiej. Najważniejsze wyniki zaprezentowano w Tabeli 5.

Przewidywałem, że tak jak obserwujemy to w innych domenach tożsamościowych, osoby o niższej sumienności i ugodowości oraz wyższej neurotyczności (Crocetti, Rubini, Luyckx, i in., 2008), pozabezpiecznym przywiązaniu (Crocetti, Rubini, Luyckx, i in., 2008) i niskim optymizmie (Kealy i in., 2022) będą doświadczały także bardziej nasilonych trudności z ukształtowaniem stabilnej tożsamości rodzicielskiej, co przełoży się na ich niższe zaangażowanie i wyższą rewizję zaangażowania.

Piotrowski, K. (2021a). Parental identity status in emerging and early adulthood, personality and well-being: A cluster analytic approach. *Scandinavian Journal of Psychology*, 62, 820-832.

Tabela 5

Osobowościowe korelaty trzech procesów tożsamościowych w domenie rodzicielskiej

Charakterystyki osobowościowe/cechy osobowości	Trzy procesy tożsamościowe w domenie rodzicielskiej		
	Zaangażowanie	Poszukiwanie głębokie	Rewizja zaangażowania
Ekstrawersja	.28	.15	-.17
Ugodowość	.26	.24	-.30
Sumienność	.11		
Stabilność emocjonalna	.23		-.25
Otwartość na doświadczenie			-.09
Optymizm	.35	.14	-.33
Unikanie przywiązaniowe			.19
Lęk przywiązaniowy	-.19		.29
Standardy osobiste	<i>ns</i>	<i>ns</i>	<i>ns</i>
Perfekcjonizm zorientowany na siebie		.14	
Perfekcjonizm zorientowany na innych			.20
Obawa przed błędami i wątplenie w jakość własnych działań	-.23 / -.09	-- / .08	.36 / .40
Perfekcjonizm przypisany społecznie			.15
Niezdecydowanie	-.23		.23

Związek procesów tożsamości w domenie rodzicielskiej i podstawowych cech osobowości opisanych w modelu Wielkiej Piątki (Piotrowski, 2021c) okazał się wysoce zgodny z innymi doniesieniami (Crocetti, Rubini, Luyckx, i in., 2008; Hatano i in., 2016; Morsunbul i in., 2014). Silne zaangażowanie tożsamościowe okazało się dodatnio skorelowane ze wskaźnikami dojrzałej osobowości (ekstrawersją, ugodowością, sumiennością, stabilnością emocjonalną), natomiast w przypadku rewizji zaangażowania uzyskane przeze mnie wyniki wskazały na odwrotną zależność. Rodzice odznaczający się niższą ekstrawersją, ugodowością, stabilnością emocjonalną i otwartością na doświadczenie mieli więcej wątpliwości i obaw związanych z rodzicielstwem pod postacią rewizji zaangażowania. W odniesieniu do poszukiwania głębokiego nie stwierdziłem, aby proces ten był powiązany z wyższą

neurotycznością, a jedynie, dodatnio, z ekstrawersją i ugodowością. Te dwie cechy okazały się mieć największe znaczenie dla stopnia w jakim rodzic jest zainteresowany poszukiwaniem nowych informacji o dziecku i rodzicielstwie. Także dyspozycyjna skłonność do negatywnego przewidywania niepewnych zdarzeń (pesymizm) i wskaźniki pozabezpiecznego przywiązania do partnera, zwłaszcza lęk przywiązaniowy, okazały się związane z wyższą rewizją zaangażowania.

W kontekście badania cech osobowości, oceniłem także znaczenie jakie dla formowania tożsamości rodzicielskiej może mieć perfekcjonizm rodzica (Stoeber & Otto, 2006) oraz często współwystępujące z perfekcjonizmem niezdecydowanie (*indecisiveness*; względnie stała trudność z podejmowaniem decyzji; Frost & Shows, 1993). Badania nad perfekcjonizmem i tożsamością należą do rzadkości, a nieliczne wcześniejsze badania w innych domenach skoncentrowane były na okresie adolescencji (Negru-Subtirica i in., 2021) i wyłaniającej się dorosłości (Luyckx, Soenens, i in., 2008). Ponieważ badaniami nad perfekcjonizmem zajmuję się już od kilku lat (m.in. Piotrowski, 2019, 2020b), to uczyniłem to także jednym z ważnych kierunków w moich badaniach nad tożsamością rodzicielską.

W zgodzie z wielowymiarowym ujęciem perfekcjonizmu, w swoich badaniach wyróżniam kilka przejawów tej cechy, wśród których są zarówno te uznawane za częściowo adaptacyjne (Stoeber & Otto, 2006), jak *standardy osobiste* i *perfekcjonizm zorientowany na siebie* (oba te wymiary obejmują stawianie sobie wysokich oczekiwań i dążenie do perfekcji), jak i jednoznacznie negatywne, jak *perfekcjonizm zorientowany na innych* (oczekiwanie perfekcji od innych osób, głównie bliskich), *obawa przed popełnianiem błędów i niedocenianie swoich osiągnięć* oraz *perfekcjonizm przypisany społecznie* (przekonanie, że inne osoby oczekują perfekcji od jednostki). Ponieważ adaptacyjne i dezadaptacyjne aspekty perfekcjonizmu wywierają odmienny wpływ na funkcjonowanie (Stoeber & Otto, 2006), przewidywałem, że także w obszarze tożsamości rodzicielskiej ten efekt zostanie ujawniony. Szczegółowe hipotezy zakładały, że adaptacyjne aspekty perfekcjonizmu będą związane z silniejszym zaangażowaniem i poszukiwaniem głębokim oraz niższą rewizją, natomiast w przypadku dezadaptacyjnych aspektów perfekcjonizmu przewidywano odwrotne zależności.

Uzyskane wyniki w dużym stopniu potwierdziły przewidywania, choć w przypadku adaptacyjnych przejawów perfekcjonizmu zaobserwowałem niewiele istotnych zależności. Z kolei w przypadku dezadaptacyjnych aspektów perfekcjonizmu wyniki były całkowicie zgodne z oczekiwaniami i potwierdziły, że perfekcjonizm rodzica może prowadzić do wyższej rewizji zaangażowania i niższego zaangażowania. Pokazuje to, że rodzice-perfekcjonisci są zagrożeniem niższą identyfikacją z rodzicielstwem.

W moich badaniach ujawniła się również, choć w niewielkim stopniu, wspomniana przez innych badaczy (Hatano i in., 2016), ciemna strona poszukiwania głębokiego. Pogłębianie wiedzy o dziecku i rodzicielstwie okazało się bowiem również dodatnio związane z perfekcjonizmem, a szczególnie z dwoma jego przejawami: perfekcjonizmem zorientowanym na siebie (sztywne wymaganie od siebie perfekcji, które ma zarówno pozytywne jak i negatywne skutki dla jednostki; Stoeber & Otto, 2006) i perfekcjonistycznymi obawami (lęk przed popełnianiem błędów i krytyką jaka z tego powodu może się pojawić; jest to silnie dysfunkcyjny komponent perfekcjonizmu). Badacze perfekcjonizmu już dawno wykazali, że rodzicielstwo jest jednym z tych obszarów funkcjonowania w których perfekcjonizm może ujawniać się szczególnie często (Snell i in., 2005). Można stawiać hipotezę, że obserwowany w moich badaniach dodatni związek perfekcjonizmu i poszukiwania głębokiego (Tabela 5) obrazuje jeden z mechanizmów za pośrednictwem których perfekcjonizm może wywierać wpływ na rodzicielstwo. Rodzic-perfekcjonista poświęca prawdopodobnie wiele uwagi eksplorowaniu sfery rodzicielstwa oraz poszukuje wielu informacji o dziecku i o rodzicielstwie, aby wykonywać tę rolę w perfekcyjny sposób. Jednak ujemny związek perfekcjonizmu z

zaangażowaniem i dodatni z rewizją zaangażowania sugeruje, że proces eksploracji nie prowadzi w przypadku perfekcjonistów do wzrostu zaangażowania, ale wręcz przeciwnie, może prowadzić do poczucia rozczarowania rodzicielstwem. Sytuację rodziców-perfekcjonistów dodatkowo może komplikować fakt, że z perfekcjonizmem powiązane jest także niezdecydowanie (Frost & Shows, 1993). Jest to charakterystyka, która dla rozwoju tożsamości ma fundamentalne znaczenie, gdyż formowanie tożsamości to proces decyzyjny. Modele procesualne (Crocetti, Rubini, & Meeus, 2008; Luyckx, Schwartz, i in., 2008) jasno wskazują, że sednem formowania tożsamości jest podejmowanie ważnych decyzji życiowych oraz ich ewaluacja i ewentualna decyzja o zmianie. Nie dziwi więc, że przewlekłe i silnie niezdecydowanie, będące skutkiem perfekcjonizmu, może sparaliżować ten proces, pozostawiając jednostkę w stanie impasu decyzyjnego, co w swoich badaniach wykazał również Luyckx, nazywając to eksploracją ruminacyjną (Luyckx, Schwartz, i in., 2008).

4.3.9. Poczucie tożsamości rodzicielskiej a korelaty i symptomy psychopatologii

Badania nad formowaniem tożsamości prowadzone są także w kontekście klinicznym, a wyniki jasno pokazują, że przedłużający się kryzys tożsamości (trudność z podjęciem zaangażowania) współwystępuje z gorszym zdrowiem psychicznym, w tym z symptomami osobowości borderline (Bogaerts i in., 2021), chorobą afektywną dwubiegunową (Dyga, 2019), depresją i samookaleczeniami (Claes i in., 2014). Verschueren i in. (2018) wykazali również, że trudności w rozwoju tożsamości u nastolatków wiążą się ze spadkiem zadowolenia z wyglądu ciała i zwiększają ryzyko zaburzeń odżywiania, co każe brać pod uwagę także przyczynowo-skutkowy związek rozwoju tożsamości i zdrowia psychicznego. W moich badaniach weryfikowałem te zależności w odniesieniu do procesów rozwoju tożsamości rodzicielskiej prowadząc badania poprzeczne i podłużne.

Chcąc ocenić związek tożsamości rodzicielskiej i zdrowia psychicznego, poddałem analizie hipotezy zakładające istotny związek między trzema procesami tożsamościowymi a symptomami lękowymi (częste doświadczanie takich negatywnych stanów emocjonalnych jak obawy i zdenerwowanie; Spielberger, 2012), stresem rodzicielskim (napięcie wynikające z realizowania roli rodzica; Berry & Jones, 1995) oraz wypaleniem rodzicielskim (skrajne wyczerpanie rolą rodzica, które prowadzi do wycofywania się z kontaktów z dzieckiem, izolacji, zaburzeń zdrowia psychicznego, a nawet przemocy wobec dzieci; Roskam i in., 2021). Wnioski z tych badań przedstawiłem w pracach: Piotrowski, 2018, 2021a, 2022.

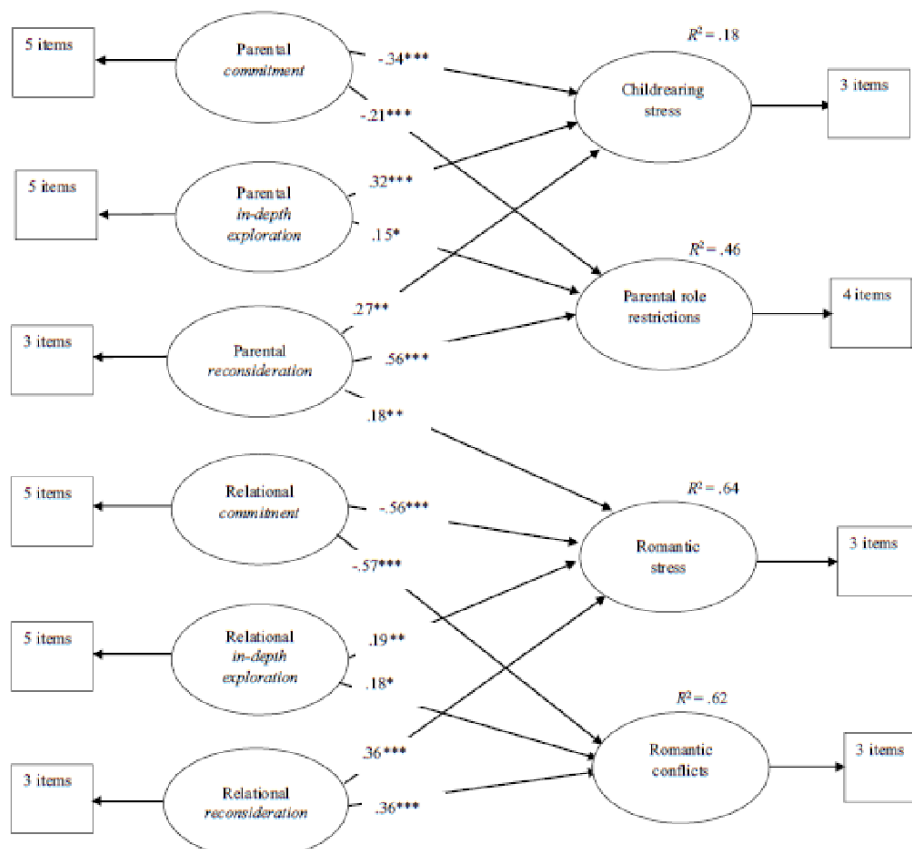
Tabela 6

Osobowościowe korelaty trzech procesów tożsamościowych w domenie rodzicielskiej

Charakterystyki osobowościowe/cechy osobowości	Trzy procesy tożsamościowe w domenie rodzicielskiej		
	Zaangażowanie	Poszukiwanie głębokie	Rewizja zaangażowania
Lęk (<i>anxiety</i>)	-.28		.27
Stres rodzicielski (<i>childrearing stress</i>)	-.29		.22
Wypalenie rodzicielskie	-.36	-.28	.62

W zgodzie z przewidywaniami okazało się (Tab. 6), że symptomy lęku korelowały ujemnie z zaangażowaniem w domenie rodzicielskiej, a dodatnio z rewizją zaangażowania (Piotrowski, 2018). W kolejnym badaniu (Piotrowski, 2021a), dokonałem pomiaru trzech

procesów tożsamościowych w dwóch domenach: rodzicielskiej oraz romantycznej (relacja z partnerem jako składowa poczucia tożsamości) oraz różnych przejawów stresu i napięć jakie odczuwały osoby badane w obu tych sferach. Wykorzystując procedurę modelowania równań strukturalnych (Rys. 7) analizowałem następnie związki między dwoma domenami tożsamościowymi (rodzicielską i romantyczną) a trudnościami emocjonalnymi doświadczanymi w roli rodzicielskiej i roli partnera. W formie graficznej wyniki prezentuję na Rys. 7.

Rys. 7. Relacje między procesami tożsamościowymi w domenach rodzicielskiej i romantycznej oraz trudnościami wynikającymi z pełnienia roli rodzica i partnera

Kiedy kontrolowałem wspólną wariancję obu domen tożsamościowych okazało się, że ich związek ze stresem i trudnościami emocjonalnymi związanymi z rolami rodzica i partnera jest raczej specyficzny niż globalny. Wyższe zaangażowanie w domenę rodzicielskiej było związane z niższym stresem rodzicielskim i rzadszym postrzeganiem rodzicielstwa jako ograniczającego, ale już nie ze stresem wynikającym z relacji romantycznej. Analogiczna sytuacja dotyczyła poszukiwania głębokiego, choć relacja miała odwrotny kierunek, tj. wyższe poszukiwanie współwystępowało z wyższym stresem (ten wynik jest podobny do tego obserwowanego w przypadku perfekcjonizmu; sugeruje to, że rodzice angażują się w poszukiwanie głębokie w sytuacji, gdy rodzicielstwo jest dla nich źródłem napięć i obciążeń). Podobnie prezentowały się wyniki w zakresie rewizji zaangażowania, choć w tym ostatnim przypadku okazało się, że wyższa rewizja zaangażowania w domenę rodzicielskiej współwystępowała nie tylko ze stresem i trudnościami rodzicielskimi, ale w mniejszym stopniu również ze stresem w relacji romantycznej. Z kolei poczucie tożsamości w domenę romantycznej nie było w ogóle związane ze stresem rodzicielskim. Te obserwacje prowadzą do wniosku, że dynamika formowania się tożsamości rodzicielskiej może być związana przede

wszystkim z doświadczeniami w pełnieniu roli rodzica i jest do pewnego stopnia niezależna od doświadczeń w innych rolach. Jest to zgodne z domenowym (*domain-specific*) podejściem do badania tożsamości (Goossens, 2001). Jednak związek rewizji zaangażowania w domenie rodzicielskiej ze stresem romantycznym wskazuje na pewne ograniczenie tej tezy. Kryzys tożsamości rodzicielskiej (w postaci silnej rewizji) może być bowiem powiązany również z niższą jakością związku partnerskiego.

Wynik wskazujący, że rewizja zaangażowania w domenie rodzicielskiej jest powiązana z niższą jakością związku romantycznego zgadza się z wynikami badania opisanego wcześniej (Piotrowski, 2020a), w którym zaobserwowałem, że wyższa rewizja zaangażowania u matek współwystępuje z wyższym lękiem przywiązaniowym (Mikulincer & Shaver, 2019). Lęk przywiązaniowy to dobrze znana charakterystyka prowadząca do wyższego stresu w relacji romantycznej, nadmiernej czujności na to co robi partner, koncentrowaniu się na potwierdzeniu własnych oczekiwań o tym, że nie zależy mu na związku, aktach zazdrości, lęku przed porzuceniem (Mikulincer & Shaver, 2019). Oba wymienione badania (Piotrowski, 2020a, 2021a) wskazują więc, że kiedy związek romantyczny jest przyczyną stresu, napięcie i lęku, rozwój tożsamości rodzicielskiej również może być utrudniony, co może znaleźć swoje odbicie w narastających wątpliwościach dotyczących tego czy decyzja o posiadaniu dziecka (a być może decyzja o posiadaniu dziecka z tą konkretną osobą?) była dobrym krokiem (wysoka rewizja zaangażowania). Można więc przypuszczać, że niska jakość związku partnerskiego może prowadzić do trudności z uformowaniem stabilnej tożsamości rodzicielskiej, co w dalszej perspektywie może prowadzić do wzrostu stresu rodzicielskiego. Przyszłe badania podłużne, powinny przynieść bardziej jednoznaczną odpowiedź na to pytanie.

Ponieważ jednym ze znanych skutków długotrwałego stresu rodzicielskiego jest wypalenie rodzicielskie (Roskam i in., 2021), zagadnieniu temu poświęciłem odrębne badanie (Piotrowski, 2022). Wypalenie rodzicielskie rozwija się kiedy rodzic nie ma wystarczających zasobów do poradzenia sobie z wyzwaniami rodzicielstwa, co skutkuje silnym stresem. Wypalenie przejawia się w ekstremalnym wyczerpaniu, emocjonalnym dystansowaniu się od dziecka, utracie przyjemności z realizowania roli rodzica i spadku samooceny rodzicielskiej (Roskam i in., 2018). Wcześniejsze badania wykazały, że wypalenie rodzicielskie zwiększa ryzyko depresji, bezsenności, uzależnień i przemocy wobec dzieci (Mikołajczak i in., 2019). Z kolei badania z 2020 roku sugerują, że Polska należy do krajów o najwyższym odsetku silnie wypalonych rodziców w Europie (Szczygieł i in., 2020), co stawia badania nad tym zagadnieniem w kręgu szczególnie ważnych. Był to też argument stojący za podjęciem tego tematu również przeze mnie.

Moje badanie miało na celu odpowiedzieć na pytanie czy silne zaangażowanie tożsamościowe w domenie rodzicielskiej może chronić przed wzrostem wypalenia rodzicielskiego w okresie pandemii COVID-19. Jest to jak dotąd jedyne dostępne w literaturze naukowej badanie nad tym zagadnieniem. Zostało przeprowadzone w schemacie podłużnym i rozpoczęło się w marcu 2020 (T1), w kilka tygodni po wprowadzeniu pierwszych ograniczeń wywołanych pandemią koronawirusa. Od początku pandemii widoczne było to, że zamknięcie szkół i miejsc pracy stanowi znaczne obciążenie dla rodziców (później potwierdzono to także empirycznie, np. Calvano i in., 2021), co stanowiło swego rodzaju eksperyment naturalny, który pozwolił mi na przeprowadzenie badania nad ochronną funkcją poczucia tożsamości rodzicielskiej.

Piotrowski, K. (2022). Trajectories of parental burnout in the first year of the COVID-19 pandemic. *Family Relations*. Advance online publication.

Już Erikson i Marcia zwracali uwagę, że stabilne, dobrze ukształtowane poczucie tożsamości pomaga radzić sobie ze stresem i krytycznymi wyzwaniami (Marcia, 1980). W efekcie, postawiłem hipotezę, że silne zaangażowanie tożsamościowe w domenie

rodzicielskiej, rozwinięte jeszcze przed pandemią, powinno sprawić, że rodzic nie będzie doświadczał silnego, przewlekłego stresu rodzicielskiego, co uchroni go przed wzrostem wypalenia rodzicielskiego w okresie pandemii. Weryfikując tę hipotezę przeprowadziłem łącznie trzy pomiary w sześciomiesięcznych odstępach: T1 – kwiecień 2020, T2 – październik 2020, T3 – marzec/kwiecień 2021 (rok po pierwszym pomiarze). W badaniu wzięło udział 376 rodziców w wieku 18-30 lat (niski wiek rodziców był celowym zabiegiem; chciałem poznać sytuację najmłodszych rodziców, dla których rodzicielstwo wiąże się z największym obciążeniem emocjonalnym). Wykorzystując analizę latentnych krzywych rozwojowych (*latent class growth analysis*, LCGA) zaobserwowałem w badanej próbie trzy trajektorie wypalenia rodzicielskiego jakimi podążali rodzice w pierwszym roku pandemii (Rys. 8).

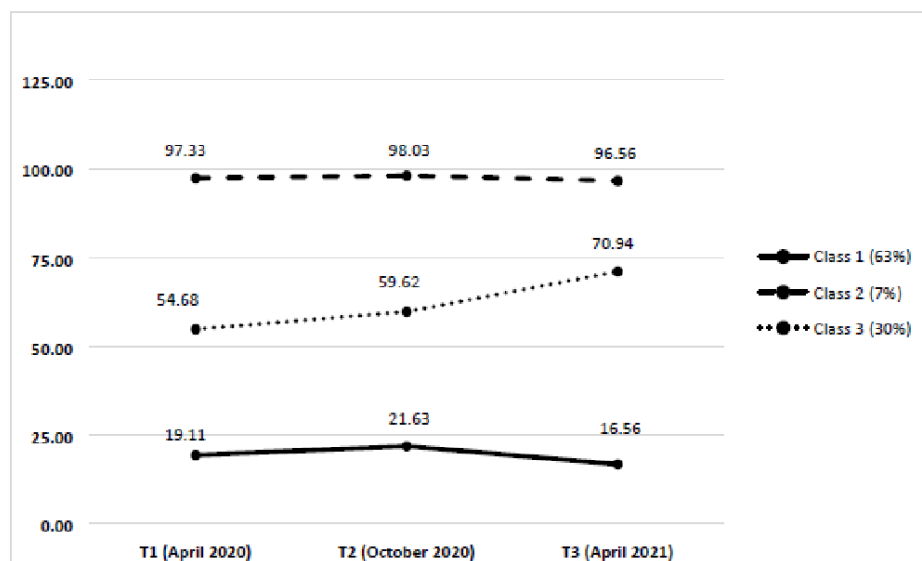

Figure 1

Parental Burnout Scores from T1 to T3 for the Three Classes

Note: The PBA score takes values from 0 to 138 points; 92 points is considered the cutoff point for severe parental burnout.

Rys. 8. Trzy trajektorie zmiany wypalenia rodzicielskiego w pierwszym roku pandemii COVID (Piotrowski, 2022)

Pierwsza i najliczniejsza grupa (Class 1) obejmowała 63% rodziców, którzy już na początku pandemii odznaczałi się niskim wypaleniem rodzicielskim i nie doświadczyli zmiany jego nasilenia w pierwszym roku pandemii. Z kolei najmniej liczną grupą (Class 2) byli rodzice (7%), którzy odznaczałi się silnym, ale także stabilnym wypaleniem w pierwszym roku pandemii. Do trzeciej grupy należało 30% rodziców (Class 3), którzy odznaczałi się umiarkowanie silnym wypaleniem na początku pandemii, ale w kolejnym roku doświadczyli znaczącego i istotnego wzrostu wypalenia. Analizując związki między trajektoriami wypalenia a tożsamością rodzicielską wykazałem, że między klasami wystąpiły istotne różnice, zwłaszcza pod względem zaangażowania i rewizji zaangażowania w domenę rodzicielskiej. Różnice te były w części zgodne z hipotezami.

Rodzice o stabilnym i niskim wypaleniu (Klasa 1) cechowali się najsilniejszym zaangażowaniem i najniższą rewizją zaangażowania w domenie rodzicielskiej, a rodzice o silnym i stabilnym wypaleniu (Klasa 2) najniższym zaangażowaniem i najwyższą rewizją zaangażowania. Z kolei rodzice z grupy umiarkowanego i wzrastającego wypalenia (Klasa 3) cechowali się umiarkowanym, na tle pozostałych, zaangażowaniem i rewizją zaangażowania. Kiedy przyjrzałem się zmianom nasilenia procesów tożsamościowych w poszczególnych grupach, to okazało się, że tożsamość rodzicielska była w pierwszym roku pandemii stabilną charakterystyką i prawie wcale nie uległa zmianie w żadnej z podgrup, co pokazuje, że tożsamość rodzicielska może być charakterystyką bardziej stałą w czasie niż wypalenie rodzicielskie. Pewnym wyjątkiem był spadek zaangażowania w klasie 2, ale trzeba podkreślić, że był on niewielki.

Uzyskane wyniki pozwoliły na wyprowadzenie kilku ciekawych wniosków, zarówno dotyczących wypalenia rodzicielskiego, jak i tożsamości rodzicielskiej. W tym pierwszym przypadku, ciekawą obserwacją było to, że wśród najbardziej wypalonych rodziców, którzy doświadczali też najsilniejszego kryzysu tożsamości rodzicielskiej (najwyższa rewizja zaangażowania), pandemia nie doprowadziła do dalszego wzrostu wypalenia. Przypuszczam, że może to być związane ze strategią podejmowaną przez wypalonych rodziców, czyli wycofywaniem się z relacji z dzieckiem. Paradoksalnie, mogło to doprowadzić do tego, że ich stres rodzicielski nie wzrastał tak bardzo w efekcie ograniczeń pandemii, gdyż nie oni brali na siebie dodatkowy wysiłek wychowawczy w okresie zamknięcia szkół i przedszkoli.

W przypadku dwóch pozostałych grup, wyniki były zgodnie z oczekiwaniami. Silne zaangażowanie i niska rewizja zaangażowania współwystępowały z niskim i stabilnym wypaleniem (Klasa 1), a istotnie niższe zaangażowanie i wyższa rewizja, a więc relatywnie silny kryzys tożsamości na początku pandemii (Klasa 3) wiązały się ze wzrostem wypalenia. Jest to zgodne także z innymi danymi na temat ochronnej funkcji poczucia tożsamości rodzicielskiej w okresie pandemii (Schrooyen i in., 2021) i może stanowić dalsze potwierdzenie trafności tego konstruktów w ujęciu procesualnym.

Ponieważ moje badania, także te opisane powyżej, dość jednoznacznie pokazały, że silna rewizja zaangażowania jest związana z poważnymi trudnościami doświadczanymi przez rodziców (m.in. niestabilność emocjonalna, perfekcjonizm, lęk, stres, wypalenie), to w kolejnym badaniu zdecydowałem się bliżej przyjrzeć problematyce *żałowania decyzji o rodzicielstwie*, które w moich badaniach traktuję jako kluczowy wskaźnik rewizji zaangażowania i kryzysu tożsamości rodzicielskiej.

Postanowiłem przyjrzeć się bliżej zjawisku żałowania rodzicielstwa i ocenić jego rozpowszechnienie w naszym kraju (Piotrowski, 2021b). Opierając się na danych pochodzących z dwóch ogólnopolskich prób rodziców w wieku 18-30 i 18-40 lat, przeprowadziłem pierwsze w Polsce i jedno z niewielu na świecie badań oceniających jak wielu rodziców żałuje tego, że zdecydowali się na posiadanie dziecka. W tym badaniu, oprócz skali U-MICS-PI, która pozwala uzyskać wynik ilościowy na skali Likerta, pytałem rodziców wprost o żałowanie decyzji o rodzicielstwie (*Gdybyś mógł/mogła cofnąć się w czasie i jeszcze raz podjąć decyzję, czy zdecydował(a)byś się na posiadanie dziecka?* Możliwe były dwie odpowiedzi: - Nie, wybrał(a)bym życie bez dzieci oraz - Tak, wybrałabym posiadanie dzieci). W jednej z grup (uczestnicy w wieku 18-30 lat) odpowiedzi twierdzącej udzieliło 13.5%, a w drugiej (uczestnicy w wieku 18-40 lat) 11% rodziców. Wynik ten traktuję jako przybliżony odsetek rodziców w Polsce doświadczających wysoce nasilonego kryzysu tożsamości rodzicielskiej. Jest on zbliżony do danych sondażowych

Piotrowski, K. (2021b). How many parents regret having children and how it is linked to their personality and health: Two studies with national samples in Poland. *PloS One*, 16, e0254163.

pochoǳących z kilku innych krajów, w tym Hiszpanii, Wielkiej Brytanii, Niemiec i USA (Meil i in., 2022; YouGov, 2016, 2021).

Obok informacji o tym czy rodzic    uje decyzji o rodzicielstwie, w omawianym badaniu oceniałem też nasilenie symptomów zaburzeń lękowych i depresyjnych oraz nasilenie traumatycznych doświadczeń w okresie dzieciństwa (przemoc ze strony dorosłych, zaniedbanie, wykorzystywanie). Wyniki ujawniły wyraźne różnice między rodzicami    uj cymi i nie   uj cymi, a kierunek tych różnic jednoznacznie wskaza , że    owanie decyzji o rodzicielstwie (kryzys tożsamości rodzicielskiej) współwystępuje z nasilonymi objawami psychopatologii. Rodzice    uj cy posiadania dziecka odznaczali się wyższym nasileniem symptomów depresji oraz cz stszy  występowaniem epizodów depresyjnych w trakcie życia, wyższym nasileniem symptomów agorafobii, lęku społecznego, objawów bólowych i wegetatywnych towarzyszy cych trudnościom emocjonalnym, oraz cz stszy  doświadczeniem przemocy w okresie dzieciństwa, w takich postaciach jak przemoc fizyczna, psychiczna i seksualna oraz zaniedbanie.

Uzyskane przeze mnie wyniki, wi   ące r  w j tożsamości rodzicielskiej i objawy psychopatologiczne stanowi  istotne uzupełnienie wcześniej zgromadzonej wiedzy na temat związków rozwoju tożsamości i zdrowia psychicznego (Klimstra & Denissen, 2017). Uzyskane przez mnie wyniki wskazują, że procesualny model rozwoju tożsamości rodzicielskiej może znaleźć zastosowanie także w badaniach klinicznych. Jak pokazują inne, nieliczne, badania nad    owaniem decyzji o rodzicielstwie (Donath, 2015; East i in., 2012), już na etapie ciąży wątpliwości związane z tym czy decyzja o rodzicielstwie była dobra, może negatywnie wpy wa  na późniejszą adaptacj  do rodzicielstwa, a następnie na zdrowie psychiczne. Moje badania potwierdzają, że psychologowie i psychiatry pracujący z rodzicami oraz osobami spodziewaj cymi się dziecka powinni zwraca  baczną uwagę na ten aspekt rozwoju tożsamości u swoich pacjentów. Ponieważ badania pokazują, że poczucie tożsamości jest struktur  osobowości podatną na zmiany pod wpy wem interwencji psychologicznych (Meca i in., 2014), otwiera to r  wnie  nowe możliwości wsparcia psychologicznego.

4.3.9. Statusy tożsamości w domenie rodzicielskiej

Kolejnym wątkiem na jakim skupiłem się w moich badaniach była ocena różnic indywidualnych między rodzicami pod wzg dem formowania tożsamości rodzicielskiej, co określa się mianem statusu tożsamości (Marcia, 1966). Choć badania procesualne powstały jako rozwinięcie i modyfikacja klasycznej teorii, czterech, statusów tożsamości Marcii (1966), to ich autorzy nie tylko nie odrzucili pomysłu o istnieniu różnych statusów, ale wręcz przeciwnie, wprowadzili do literatury naukowej nowe statusy oraz empiryczne metody ich wyodrębniania (Crocetti, Rubini, & Meeus, 2008; Luyckx, Schwartz, i in., 2008). Ze wzg du na to, że statusy tożsamości (charakterystyczne konfiguracje nasilenia procesów tożsamościowych) badane w ramach modeli Luyckxa i Crocetti są oparte na większej liczbie wymiarów (statusy tożsamości w modelu Marcii opierały się na dwóch: eksploracji i zaangażowaniu; w modelu Luyckxa opierają się na pięciu wymiarach, a w modelu Crocetti na trzech), to są też bardziej zróżnicowane niż te opisanie wcześniej przez Marcie  (1966).

Klasyczny model Marcii, dwuwymiarowy, by  wcześniej wykorzystany do badania statusu tożsamości rodzicielskiej w trzech badaniach jakie udało mi się zidentyfikowa  (Fadjukoff i in., 2016; Frisén & W ngqvist, 2011, Gyberg & Frisén, 2017). Choć te badania doprowadziły do ważnych obserwacji i udowodniły, że tożsamość rodzicielska powinna mieć swoje miejsce w badaniach prowadzonych w tradycji eriksonowskiej, to jednocześnie ich wyniki były dość zaskakujące. W każdym z tych badań wykazano, że niemal wszyscy rodzice odznaczają się statusami tożsamości charakteryzującymi się silnym zaangażowaniem: tożsamością osiągniętą (silne zaangażowanie po etapie intensywnej eksploracji) lub przeje t 

(silne zaangażowanie bez uprzedniej eksploracji), podczas gdy niemal nieobecne były statusy wskazujące na trudności z uformowaniem poczucia tożsamości przez rodziców, czyli statusy odznaczające się niskim zaangażowaniem. Fadjukoff i in. (2016) stwierdzili, że status tożsamości rozproszonej (niskie zaangażowanie i niska eksploracja w domenie rodzicielskiej) posiadało od 2% do 7%, a moratoryjnej (niskie zaangażowanie i wysoka, aktualnie dokonywana eksploracja) od 0% do 2% rodziców. Frisén i Wängqvist (2011) stwierdziły, że rodziców o statusie rozproszonym było 13%, a moratoryjnym 7%, a Gyberg i Frisén (2017) zaobserwowały w swojej próbie 6% rodziców o statusie moratorium i 5% rodziców o statusie rozproszenie. Te wyniki, oparte na klasycznym podejściu Marcii i wykorzystujące wywiad *Identity Status Interview* do pozyskania danych, sugerują, że kryzys tożsamości rodzicielskiej (głównie status moratorium) jest niemal nieobserwowalny wśród rodziców, a w najlepszym razie bardzo rzadki. W moim artykule na temat statusów tożsamości rodzicielskiej (Piotrowski, 2021c) zwróciłem uwagę na fakt, że te wyniki są dość zaskakujące w świetle aktualnej wiedzy o rozpowszechnieniu stresu rodzicielskiego i wypalenia rodzicielskiego (Mikolajczak i in., 2019), a także w świetle badań nad statusami tożsamości w innych domenach (Luyckx i in., 2010; Meeus, 2018; Morsunbul i in., 2016), które wcale nie potwierdzają, że ukształtowanie stabilnego poczucia tożsamości jest powszechne. Zasugerowałem również, że tak niewielka reprezentacja statusów o niskim zaangażowaniu może być wynikiem zastosowanej metody, tj. wywiadu, który może utrudniać rodzicom przyznanie się do wątpliwości dotyczących własnego rodzicielstwa z obawy przed ostracyzmem. Postawiłem także hipotezę, że oparcie się na pomiarze ilościowym, zapewniającym większe poczucie bezpieczeństwa i anonimowość, pozwoli na ujawnienie bardziej wiarygodnego odsetka rodziców doświadczających trudności w procesie formowania poczucia tożsamości rodzicielskiej. W celu weryfikacji tego założenia zbadałem 709 rodziców w wieku od 20 do 40 lat, a posługując się dwuetapową metodą analizy skupień, często wykorzystywaną w badaniach procesualnych (Gore, 2000), wyodrębniłem różne statusy tożsamości rodzicielskiej.

Piotrowski, K. (2021c). Parental identity status in emerging and early adulthood, personality and well-being: A cluster analytic approach. *Scandinavian Journal of Psychology*, 62, 820-832.

Wyniki które uzyskałem pozwoliły na kilka obserwacji. Po pierwsze, okazało się, że różnice indywidualne w domenie rodzicielskiej są zbliżone do zróżnicowania w innych domenach, które są badane w ramach modelu pewności-niepewności (Meeus, 2018). Podobnie jak w innych badaniach, ja także zaobserwowałem pięć różnych podgrup, czyli statusów tożsamości: status tożsamości osiągniętej (*achievement*), status tożsamości przejętej (*foreclosed*), status poszukującego moratorium (*searching moratorium*), status moratorium (*moratorium*) oraz status tożsamości rozproszonej (*diffusion*). W zbadanej przeze mnie próbie częstość występowania tych statusów wynosiła, odpowiednio: 23.2%, 29.1%, 18.2%, 15%, 15%. Konfiguracje tych trzech procesów tożsamości w domenie rodzicielskiej prezentuję na Rys. 9.

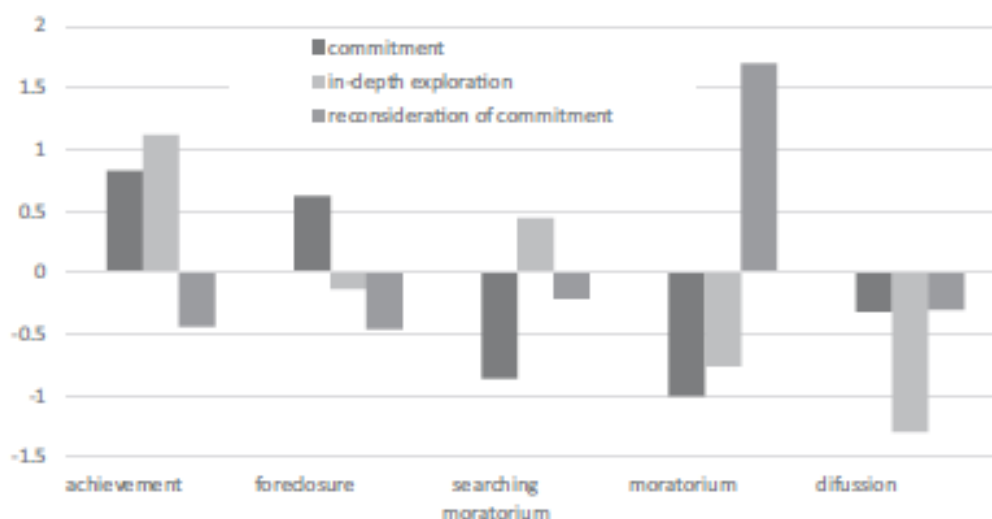

Fig. 1. Final cluster-solution for the parental identity variables

© 2021 The Authors. *Scandinavian Journal of Psychology* published by Scandinavian Psychological Associations and John Wiley & Sons Ltd.

Rys. 9. Pięć statusów tożsamości rodzicielskiej (na podstawie Piotrowski, 2021c)

Porównując wyniki które uzyskałem w moich badaniach do wyników opartych na wywiadzie Marcii (Fadjukoff i in., 2016; Frisén & Wängqvist, 2011; Gyberg & Frisén, 2017) można zauważyć, że odsetek rodziców o silnym zaangażowaniu jest niższy (rodzice o statusach osiągnięciem i przejętym stanowili w moich badaniach łącznie 52%), oraz że wśród pozostałych rodziców wyraźnie widoczne jest zróżnicowanie. Część z nich odznacza się niskim zaangażowaniem i niską rewizją zaangażowania, a w procesie rozwoju tożsamości rodzicielskiej dominuje proces poszukiwania i pogłębiania informacji o rodzicielstwie (*poszukujące moratorium*); u innych rodziców, z kolei, to właśnie wątpliwości i rozczarowanie rodzicielstwem dominują w ich poczuciu tożsamości (*moratorium*); inną jeszcze grupę stanowią rodzice, których tożsamość rodzicielska jest mało zróżnicowana i może wskazywać na ich bierność i niewielkie zainteresowanie rozważaniem kwestii dotyczących rodzicielstwa (*rozproszenie*).

W omawianym badaniu porównałem także rodziców o różnych statusach tożsamości pod względem szeregu cech osobowości (por. Tab. 3; cechy Wielkiej Piątki, perfekcjonizm, niezdecydowanie, optymizm/pesymizm) oraz zadowolenia z życia. Wyniki tych analiz potwierdziły, że różnice między rodzicami pod względem nasilenia procesów tożsamościowych (statusów tożsamości) które zidentyfikowałem nie były przypadkowe, ale przynajmniej częściowo opierały się na różnicach osobowościowych. Jak pokazuje wiele badań, osoby o różnej konfiguracji cech osobowości mają różne doświadczenia jako rodzice (Asselmann i in., 2020; Le Vigouroux i in., 2017; Simpson i in., 2003). Przykładowo, wysoka sumienność i ugodowość są związane z bardziej pozytywnymi doświadczeniami rodzicielskimi, a wysoka neurotyczność jest predyktorem stresu rodzicielskiego (Le Vigouroux i in., 2017).

Jak pokazały moje badania, różnice pod względem osobowości znajdują swoje odbicie również w statusie tożsamości rodzicielskiej. W zgodzie z hipotezami jakie stawiałem (Piotrowski, 2021c), rodzice o statusach zaangażowanych (osiągnięcie i przejęcie) cechowali się relatywnie wysoką ekstrawersją, ugodowością, stabilnością emocjonalną, otwartością na doświadczenia, a także wysokim optymizmem, a także niskim perfekcjonizmem i

niezdecydowaniem. Całkowicie odmiennie wyglądał profil osobowościowy osób o statusie moratorium, którzy różnili się od wszystkich pozostałych grup. Byli to rodzice o niskiej stabilności emocjonalnej, niskiej ugodowości, wysokim perfekcjonizmie i pesymizmie. Natomiast rodzice o statuach poszukującego moratorium i rozproszenia znajdowali się między tymi skrajnymi grupami, także odznaczając się swoją specyfiką.

Dane na temat zadowolenia z życia rodziców o różnych statusach także były z tym zgodne. Rodzice o statusach Osiągnięcie i Przejęcie odznaczali się najwyższym zadowoleniem z życia, istotnie niższe wyniki uzyskali rodzice o statusach Poszukujące moratorium i Rozproszenie, a najniższym zadowoleniem z życia odznaczali się rodzice doświadczający silnego kryzysu tożsamości, a więc ci o statusie Moratorium. Do chwili obecnej jest to jedyne badanie, w którym analizowano status tożsamości rodzicielskiej w oparciu o model procesualny.

4.3.10. Nowe kierunki badawcze – model pewności-niepewności w badaniach jakościowych

Ostatnia praca jaką włączyłem do prezentowanego osiągnięcia naukowego jest efektem współpracy jaką nawiązaliśmy ok. 2020 roku z prof. Luzelle Naudé z University of the Free State w RPA. Profesor Naudé postanowiła rozwijać badania nad modelem tożsamości rodzicielskiej opartym na modelu pewności-niepewności, ale na gruncie jakościowym. Po nawiązaniu współpracy, zaplanowaliśmy pierwsze, a zgodnie z moją wiedzą także jedyne, badanie jakościowe w których za punkt wyjścia przyjęto model procesualny. Wspólnie z prof. Naudé stworzyliśmy wywiad ustrukturyzowany na temat rodzicielstwa, który umożliwia ocenę zaangażowania, poszukiwania głębokiego i rewizji zaangażowania, a dzięki metodologii wywiadu pogłębionego pozwala na wgląd w osobistą perspektywę rodzica. Ten wątek badawczy (który nadal kontynuujemy i rozwijamy) stanowi ważne uzupełnienie badań opisanych powyżej, dając szansę na pogłębienie rozumienia tego jak rodzice doświadczają silnego zaangażowania, co oznacza dla rodziców poszukiwanie głębokie oraz jak przejawia się u nich rewizja zaangażowania. W tym celu, przeprowadziliśmy badanie w który wzięło udział 24. rodziców z RPA, w wieku od 20 do 28 lat (średnia wieku wynosiła około 24 lata), a więc w okresie wyłaniającej się dorosłości. Tak dobrana grupa wiekowa pozwoliła nam na ocenę poczucia tożsamości rodzicielskiej u młodych rodziców, wkraczających dopiero w dorosłość, co było jednym z celów tego badania.

Naudé, L. & Piotrowski, K. (2022). On becoming an emerging adult parent in South Africa: Processes of commitment, exploration, and reconsideration of a parental identity. *Emerging Adulthood*.

Przeprowadzona analiza tematyczna oraz analiza treści (Braun & Clarke, 2006) pozwoliła nam zaobserwować, że młodzi rodzice wyrażali dużo zadowolenia z pełnienia roli rodzica i twierdzili, że dzięki temu czują się bardziej pewnie i dojrzałe, co traktowaliśmy jako przejawy zaangażowania. Wyraźnie ujawniło się także to w jaki sposób rodzicielstwo zaburzało wcześniejszy bieg życia młodych ludzi, prowadząc do konieczności ponownego określenia swojej tożsamości, w tym odkrycia tego co to znaczy być rodzicem i jakie zmiany należy wprowadzić w życiu „po dziecku”. Te dwa wątki, zaangażowania i poszukiwania głębokiego były najlepiej widoczne w narracjach rodziców. Co interesujące, w wypowiedziach rodziców niemal nieobecne były przejawy kryzysu tożsamości rodzicielskiej w postaci wątpliwości i niepewności czy decyzja o rodzicielstwie była dobra. Ten wynik przypomina opisane powyżej wyniki badań jakościowych nad tożsamością rodzicielską opartych na modelu Marcii (Fadjukoff i in., 2016; Frisén & Wängqvist, 2011; Gyberg & Frisén, 2017), w których także zaobserwowano niemal wyłącznie statusy tożsamości o silnym zaangażowaniu. Nie jest to jednak zgodne z moimi badaniami ilościowymi, w których ujawniłem, że odsetek rodziców zmagających się z rewizją zaangażowania jest wyraźna. Może to stanowić potwierdzenie, że

rodzice nie są chętni do spontanicznego ujawniania swoich wątpliwości związanych z rodzicielstwem, być może obawiając się negatywnej oceny. Oczywiście nie oznacza to, że badania nad rozwojem tożsamości (w tym rodzicielskiej) powinny być prowadzone jedynie metodami ilościowymi. Obie te tradycje badawcze uzupełniają się wzajemnie i w tym dostrzegam obecnie ciekawy kierunek dalszych badań nad tożsamością rodzicielską. Badania nad tymi zagadnieniami kontynuujemy wspólnie z prof. Naudé do chwili obecnej i przygotowujemy się właśnie do kolejnych prowadzonych w RPA projektów. Obecnie współpracuję z prof. Naudé także na polu dydaktycznym, pełniąc rolę promotora pomocniczego dla studentów zajmujących się badaniem rozwoju tożsamości rodzicielskiej z użyciem metodologii jakościowych.

4.3.11. Podsumowanie najważniejszych wniosków z badań opublikowanych jako cykl publikacji składających się na osiągnięcie naukowe

1. Wraz ze współpracownikami (Piotrowski, Brzezińska, & Luyckx, 2020) wykazaliśmy, że podejmowanie ról rodzinnych, może wpływać na poczucie tożsamości w nieco inny sposób niż role zawodowe oraz opisaliśmy potencjalny mechanizm tego wpływu. W swoich kolejnych badaniach wykorzystałem Model Pewności-Niepewności (Crocetti, Rubini, & Meeus, 2008), do lepszego poznania procesów formowania tożsamości w efekcie podjęcia roli rodzica.
2. W serii badań poprzecznych i podłużnych (Piotrowski, 2018, 2020a, 2021a, 2021b, 2021c, 2022) wykazałem trafność zaadaptowanego modelu poprzez wykazanie jego możliwych do przewidzenia na poziomie teoretycznym związków z cechami osobowości, funkcjonowaniem w roli rodzica i psychopatologią. Wykazałem także wysokie walory psychometryczne zaadaptowanego narzędzia do pomiaru tożsamości rodzicielskiej (U-MICS-PI). Badania przeprowadzone w innych krajach potwierdziły wartość narzędzia (Borisenko, 2022; Meca i in., 2020)
3. We współpracy z prof. Luzelle Naudé (University of the Free State, RPA) opracowałem metodologię badania i procedurę analizy tematycznej, dzięki której po raz pierwszy w literaturze naukowej przedstawiliśmy jakościowe podejście do badania tożsamości w oparciu o model Pewności-Niepewności (Naudé & Piotrowski, 2022). Wykazaliśmy także jego ograniczenie, czyli niewielką reprezentację wskaźników rewizji zaangażowania w wypowiedziach rodziców.

4.3.10. Wpływ wyników badań na rozwój dyscypliny

Wyniki moich badań nad tożsamością rodzicielską, opublikowane po raz pierwszy w 2018 roku (Piotrowski, 2018), dość szybko spotkały się z zainteresowaniem innych badaczy tożsamości. Pierwszy projekt badawczy wykorzystujący zaprezentowane przeze mnie idee oraz narzędzie badawcze przeprowadził Alan Meca, badając w Stanach Zjednoczonych próbę rodziców oraz osób oczekujących narodzin pierwszego dziecka (Meca i in., 2020). Dużą zaletą tych badań było uwzględnienie osób, które dopiero oczekują narodzin pierwszego dziecka, czym ja nie zajmowałem się dotąd w moich badaniach. Meca i in. (2020) zauważyli, że osoby które dopiero przygotowywały się do roli rodzica odznaczały się niższym zaangażowaniem i niższym poszukiwaniem głębokim, ale wyższą rewizją zaangażowania. Wyniki te sugerują, że przyjście na świat dziecka może wywoływać daleko idące przekształcenia w poczuciu tożsamości rodzicielskiej, które, jak pokazuje to badanie, zazwyczaj przyjmują postać zmian progresywnych (wyższe zaangażowanie i poszukiwanie, niższa rewizja). Oczywiście wyniki tego poprzecznego badania wymagają weryfikacji w badaniach podłużnych. Będzie to możliwe już wkrótce, dzięki grantowi NCN Sonata Bis jaki otrzymałem w 2022 roku. Ten projekt badawczy został zainspirowany badaniem Meca i in. (2020) i pozwoli gruntownie zbadać zmiany tożsamości rodzicielskiej na przełomie ciąży i pierwszych lat rodzicielstwa.

Kolejne badanie oparte na procesualnym modelu tożsamości rodzicielskiej i wykorzystujące zaadaptowaną przeze mnie wersję U-MICS przeprowadziła w Rosji Julia Borisenko (2022). W jej badaniu wzięli udział rodzice w wieku 25-56 lat. Autorka potwierdziła strukturę czynnikową i wysoką rzetelność wersji rosyjskojęzycznej oraz trafność teoretyczną skali poprzez analizę związków z innymi miarami poczucia tożsamości (kwestionariusz DIDS, Luyckx, Schwartz, i in., 2008). Powyżej przedstawiłem także kierunki badawcze prowadzone przez prof. Naudé z RPA oraz pierwsze wyniki międzynarodowego projektu, w którym badamy znaczenie tożsamości w domenie rodzicielskiej, zawodowej i romantycznej w pięciu krajach: Polsce, Japonii, Izraelu, USA i RPA (Tytuł projektu: *Sense of identity and basic personality traits as predictors of quality of life in early and middle adulthood: Cross-cultural comparisons*). Wszystkie te badania i projekty mogą stanowić potwierdzenie tego, że prowadzone przeze mnie badania wpłynęły na rozwój dyscypliny.

Inny kierunek rozwoju badań nad tożsamością rodzicielską przyjęła Charlotte Schrooyen, doktorantka z Uniwersytetu Ghent/Belgia, wraz ze współpracownikami (Schrooyen i in., 2021). Jej badania zostały poświęcone adaptacji kolejnego modelu procesualnego, modelu Luyckxa, do badania tożsamości rodzicielskiej. Podobnie jak ja w odniesieniu do U-MICS, Schrooyen i in. (2021) zmodyfikowali kwestionariusz DIDS autorstwa Koena Luyckxa (Luyckx, Schwartz, i in., 2008), aby możliwy był pomiar w domenie rodzicielskiej. W swoich badaniach, z udziałem rodziców w wieku 18-83 lata wykazali, że dobrze ukształtowane poczucie tożsamości rodzicielskiej stanowiło czynnik ochronny dla rodziców w okresie pandemii COVID. Ich obserwacje są więc zgodne z badaniami które w okresie pandemii przeprowadziłem w naszym kraju (Piotrowski, 2022). Wersja DIDS stworzona przez Schrooyen, została już przeze mnie zaadaptowana w Polsce zaraz po jej utworzeniu i wykorzystana w badaniu opublikowanym w pracy Piotrowski (2021b). Jest to drugie narzędzie do pomiaru tożsamości rodzicielskiej w ujęciu procesualnym jakie obecnie można znaleźć w literaturze naukowej. Pierwsze badania z wykorzystaniem nowej wersji DIDS (Piotrowski, 2021b; Schrooyen i in., 2021) są bardzo obiecujące i nie wątpię, że przyczynią się do dalszego rozwoju tego obszaru badań.

Oprócz tego, że moje badania pozwoliły na spopularyzowanie w środowisku badaczy tożsamości nowego obszaru badań w ramach paradygmatu procesualnego, to sądzę, że badania nad tożsamością rodzicielską mają jeszcze jedną dużą zaletę. Widać to chociażby w grupach wiekowych jakie były badane w kontekście tożsamości rodzicielskiej. Schrooyen i in. (2021) zbadali rodziców w wieku od 18 do 83 lat, w międzynarodowym projekcie który obecnie realizuję, o którym wspominam powyżej, nasz zespół zbadał w pięciu krajach rodziców w wieku 30-59 lat, Borisenko (2020) badała rodziców w wieku 18-56 lat, a Meca i in. (2020) zbadali rodziców wieku 18-76 lat. Jak przedstawiłem to wcześniej, badania procesualne są mocno skoncentrowane na okresie adolescencji i wyłaniającej się dorosłości, między innymi, z powodu braku kwestionariuszy, które byłyby proste, krótkie i oparte na uznanych teoriach, a jednocześnie dotyczyłyby domen kluczowych dla dorosłych. Sądzę, że włączenie domeny rodzicielskiej do badań daje taką szansę, co widać już w praktyce badaczy, którzy w badaniu tożsamości rodzicielskiej sięgają nawet do okresu późnej dorosłości, co było dotąd niezwykle rzadkie. Sądzę, że dalsza popularyzacja badań nad tożsamością rodzicielską pomoże zmienić tę sytuację.

4.3.11. Dorobek towarzyszący

Obok ośmiu artykułów tworzących osiągnięcie naukowe, mój dorobek naukowy w okresie po uzyskaniu doktoratu (2012) tworzy także dwadzieścia jeden innych artykułów naukowych opublikowanych w recenzowanych czasopismach (dziewięć z nich w czasopismach posiadających *impact factor*) oraz monografia podoktorska (Piotrowski, 2013) będąca nieco zmodyfikowanym tekstem mojej rozprawy doktorskiej. Badania tworzące dorobek towarzyszący dotyczyły w głównym mierze (1) rozwoju tożsamości uczniów różnych typów

szkół ponadgimnazjalnych, (2) formowaniu tożsamości w okresie wyłaniającej się dorosłości (18-30 lat), (3) związku perfekcjonizmu z formowaniem tożsamości, (4) perfekcjonizmowi zorientowanemu na dziecko, (5) roli wyznawanych wartości dla jakości życia młodzieży oraz (6) adaptacji i tworzeniu narzędzi kwestionariuszowych.

(1) Rozwój tożsamości uczniów różnych typów szkół ponadgimnazjalnych. Wspólnie ze współpracownikami opublikowaliśmy serię artykułów opartych na badaniach podłużnych i poprzecznych poświęconych różnicom między uczniami z różnych typów szkół ponadgimnazjalnych (liceów ogólnokształcących, techników i zasadniczych szkół zawodowych) pod względem radzenia sobie z kryzysem tożsamości. Nasze wyniki ujawniły, między innymi, że niezależnie od rodzaju szkoły, w trakcie kształcenia ponadgimnazjalnego obserwuje się wzrost siły zaangażowania tożsamościowego, jednak nie bez znaczenia w tym procesie są inne czynniki.

Wyniki zostały opublikowane w artykułach:

Brzezińska, A. I., Rękosiewicz, M., Syska, W., **Piotrowski, K.** (2016). Praca zawodowa a zmiana tożsamości uczniów szkół ponadgimnazjalnych. *Edukacja*, 4, 26-41.

Brzezińska, A. I., **Piotrowski, K.** (2016). Zmiana tożsamości w kontekście edukacyjnym: Badania podłużne uczniów szkół ponadgimnazjalnych. *Roczniki Psychologiczne*, 19, 257-276.

Brzezińska, A. I., Rękosiewicz, M., **Piotrowski, K.** (2016). Plany edukacyjne i zawodowe uczniów ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych a wymiary rozwoju ich tożsamości. *Edukacja*,

Piotrowski, K. (2015). Kapitał tożsamości uczniów szkół ponadgimnazjalnych. *Studia Psychologiczne*, 54, 47-61.

Wśród najważniejszych wniosków z naszych badań można wymienić następujące obserwacje:

- Podjęcie przez uczniów pracy zawodowej jeszcze na etapie szkoły ponadgimnazjalnej (niezależnie od typu szkoły), wiąże się ze wzrostem zaangażowania tożsamościowego (badania dotyczyły domeny *wizja własnej przyszłości* z modelu Luyckxa i in.).
- Uczniowie ostatnich klas szkoły ponadgimnazjalnej, którzy nie planują dalszego kształcenia, ale wejście na rynek pracy, odznaczają się silniejszym zaangażowaniem i niższą eksploracją, a uczniowie planujący dalsze kształcenia cechują się wyższą eksploracją i silniejszym kryzysem tożsamości.
- Uczniowie zasadniczych szkół zawodowych i techników odznaczają się niższą eksploracją, silniejszym zaangażowaniem i wyższym poczuciem dorosłości niż uczniowie liceów. Z drugiej strony, badania podłużne trwające przez niemal cały okres edukacji ponadgimnazjalnej (3-letni pomiar; Brzezińska & Piotrowski, 2016) ujawniło wzrost eksploracji i zaangażowania właśnie wśród uczniów liceów (wskaźniki progresywnych zmian tożsamości), natomiast wśród uczniów szkół o profilu zawodowym, zwłaszcza z zasadniczych szkół zawodowych zaobserwowaliśmy więcej zmian regresywnych pod koniec kształcenia, wskazujących, że zbliżający się koniec edukacji może wyzwalać wśród nich silny kryzys tożsamości.

(2) Formowanie tożsamości w okresie wyłaniającej się dorosłości

W serii badań przeprowadzonych ze współpracownikami skoncentrowaliśmy się na formowaniu poczucia tożsamości wśród osób w okresie wyłaniającej się dorosłości (między 18 a 30 lat; Arnett i in., 2014). Szczególnie interesowały nas czynniki, które w tym okresie mogą wspierać bądź utrudniać radzenie sobie z kryzysem tożsamości w tym ważnym okresie rozwojowym.

Wyniki zostały opublikowane w artykułach:

Piotrowski, K. (2013). Identity in adolescence and emerging adulthood: Relationships with emotional and educational factors. *Polish Psychological Bulletin*, 3, 266-276. <https://doi.org/10.2478/ppb-2013-0030>

Piotrowski, K., Kaczan, R., Rękosiewicz, M. (2013). Off-time higher education as a risk factor in identity formation. *Polish Psychological Bulletin*, 3, 299-309. <https://doi.org/10.2478/ppb-2013-0033>

Piotrowski, K., Brzezińska, A. I., Pietrzak, J. (2013). Four statuses of adulthood: Adult roles, psychosocial maturity, and identity formation in emerging adulthood. *Health Psychology Report*, 1, 52-62.

Piotrowski, K. (2013). *Tożsamość osobista w okresie wkraczania w dorosłość. Sytuacja młodych osób z ruchowym ograniczeniem sprawności i ich sprawnych rówieśników*. Wielichowo: Wydawnictwo Tipi.

Brzezińska, A. I., **Piotrowski, K.** (2013). Identity and markers of adulthood: the relationship between two constructs. *Polish Psychological Bulletin*, 3, 254-265.

Wśród najważniejszych wniosków z tych badań można wymienić następujące obserwacje:

- Od okresu adolescencji aż do początków wczesnej dorosłości (po 30 roku życia), w kolejnych grupach wiekowych, obserwuje się coraz silniejsze zaangażowanie tożsamościowe oraz coraz niższe nasilenie trudności w radzeniu sobie z kryzysem tożsamości (niższa eksploracja ruminacyjna i rewizja zaangażowania w różnych domenach).
- Osoby studiujące w trybie niestacjonarnym i będące w wieku powyżej 25 lat odznaczają się silnym zaangażowaniem i niską eksploracją ruminacyjną (a więc dobrze ukształtowanym poczuciem tożsamości), ale nie dotyczy to studentów studiów stacjonarnych w tym okresie. Studenci stacjonarni w wieku 25 lat i więcej odznaczają się niskim zaangażowaniem i silnym kryzysem tożsamości.
- Podejmowanie ról dorosłości (praca zawodowa, prowadzenie samodzielnego gospodarstwa domowego, stworzenie bliskiego związku, rodzicielstwo) bez towarzyszącej temu wysokiej dojrzałości psychospołecznej wiąże się z utrzymującym się silnym kryzysem tożsamości. Optymalny rozwój w okresie wyłaniającej się dorosłości wymaga zarówno podejmowania ról dorosłości, jak i wzrostu na wymiarach dojrzałości psychospołecznej.
- Niepełnosprawność ruchowa w okresie adolescencji i wyłaniającej się dorosłości nie wiąże się z wyraźnymi trudnościami pod względem przebiegu rozwoju tożsamości (co więcej, osoby z ruchowym ograniczeniem sprawności mogą dokonywać nawet silniejszego zaangażowania tożsamościowego w tych okresach rozwoju), ale zaobserwowano, że wiąże się z niższą eksploracją, co może dowodzić, że tożsamość osób z ruchowym ograniczeniem sprawności jest bardziej sztywna i niepodatna na zmiany.
- Wysoka skłonność do odczuwania wstydu (*shame proneness*) w większym stopniu niż skłonność do odczuwania poczucia winy (*guilt proneness*) wiąże się z wysokim nasileniem kryzysu tożsamości.

(3) Związek perfekcjonizmu zorientowanego na siebie z rozwojem tożsamości

Zagadnieniem, którym zajmuję się od kilku lat jest perfekcjonizm (stawianie sobie nierealistycznych oczekiwań i lęk przed porażką i negatywną oceną) i jego związek z przystosowaniem, w tym także z formowaniem tożsamości. Część z moich badań nad tym

zagadnieniem dotyczyła tożsamości rodzicielskiej i weszła w skład osiągnięcia naukowego opisanego powyżej, ale niektóre obejmowały także relację perfekcjonizmu z innymi sferami poczucia tożsamości albo innymi sferami funkcjonowania.

Badania te zostały przedstawione w publikacjach:

Piotrowski, K. (2019). Perfectionism and Identity Processes in Two Domains: Mediatonal Roles of Worry, Rumination, Indecisiveness, Shame, and Guilt. *Frontiers in Psychology*, 10:1864, 1-11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01864>

Piotrowski, K., Bojanowska, A., Nowicka, A., & Janasek, B. (2021). Perfectionism and community-identity integration: the mediating role of shame, guilt and self-esteem. *Current Psychology*. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01499-9>

Perfekcjonizm jest we współczesnych badaniach uznawany za złożoną, wielowymiarową cechę, która ma zarówno pozytywne, jak i negatywne aspekty (Stoeber & Otto, 2006). Pierwsze badanie nad związkiem perfekcjonizmu i formowania tożsamości przeprowadzili Luyckx i współpracownicy (Luyckx, Soenens, i in., 2008), natomiast moje badanie z 2019 roku (Piotrowski, 2019) było drugą publikacją na ten temat dostępną w literaturze. W badaniu tym potwierdziłem wcześniejsze wnioski Luyckxa, że pozytywne aspekty perfekcjonizmu (perfekcjonistyczne dążenia) mogą być pomocne w procesie radzenia sobie z kryzysem tożsamości, podczas gdy dezadaptacyjne przejawy perfekcjonizmu (perfekcjonistyczne obawy) wzmacniają nasilenie eksploracji ruminacyjnej, a więc intensyfikują kryzys tożsamości. Wykazałem również, że ten potencjalny wpływ perfekcjonistycznych obaw jest mediowany, zwłaszcza przez niezdecydowanie (*indecisiveness*), które utrudnia podejmowanie zaangażowania tożsamościowego, a po jego podjęciu prowadzi do podważania przez perfekcjonistów swoich własnych decyzji. W kolejnym badaniu (Piotrowski, Bojanowska, Nowicka, & Janasek, 2021) potwierdziliśmy, że wpływ perfekcjonizmu na tożsamość może być pośredni, poprzez związek z procesami poznawczymi i emocjonalnymi. W badaniu tym stwierdziliśmy, że silne perfekcjonistyczne obawy utrudniają rozwiązanie kryzysu tożsamości, gdyż intensyfikują odczuwanie wstydu, poczucia winy i prowadzą do obniżenia samooceny, co sprawia, że trudno jest jednostce uznać, że „znalazła już swoje miejsce na świecie”, gdyż towarzyszące jej doświadczenie są raczej negatywne. Z powodu tego, kryzys tożsamości może utrzymywać się długo, nawet do okresu średniej dorosłości.

(4) Perfekcjonizm zorientowany na dziecko

W swoich badaniach nad perfekcjonizmem rozwijam także oryginalny wątek badawczy poświęcony perfekcjonizmowi zorientowanemu na dziecko. Choć badania nad perfekcjonizmem zorientowanym na innych, są prowadzone od kilkunastu lat (Hewitt i in., 1991), to zmienna ta jest w badaniach traktowana najczęściej jako ogólna orientacja, niespecyficzne oczekiwanie perfekcji od wszystkich ważnych osób (np. *Kiedy ktoś coś robi, to oczekuję, że będzie to robił perfekcyjnie*). W moim artykule z 2020 roku (Piotrowski, 2020b) przedstawiłem ograniczenia tego niespecyficznego podejścia oraz zaproponowałem metodę badania nasilenia oczekiwań perfekcjonistycznych od własnych dzieci. Kwestionariusz który opracowałem, *The Children Dyadic Almost Perfect Scale*, został następnie wykorzystany w kolejnym badaniu, które było poświęcone wypaleniu rodzicielskiemu (Lin i in., 2022). Nasze badanie ujawniło, że oczekiwanie perfekcji od dziecka zwiększa stres rodzica i ryzyko powstania wypalenia rodzicielskiego. Z drugiej strony, wykazaliśmy także, że związek ten znacząco słabnie, jeśli rodzic odznacza się wysoką inteligencją emocjonalną.

- Piotrowski, K.** (2020). Child-oriented and partner-oriented perfectionism explain different aspects of family difficulties. *PLOS ONE* 15(8), 1-19. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0236870>
- Lin, G.-X., Szczygieł, D., & **Piotrowski, K.** (2022). Child-oriented perfectionism and parental burnout: The moderating role of parents' emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 198, 111805. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2022.111805>

Badania nad perfekcjonizmem zorientowanym na dziecko są jednym z nowych wątków badawczych w obszarze perfekcjonizmu. Dwie opublikowane przeze mnie i współpracowników prace są jak dotąd jedynymi badaniami nad tym zagadnieniem.

(5) Znaczenie wartości dla jakości życia w okresie adolescencji i dorosłości

Od kilku lat, wspólnie z dr Agnieszką Bojanowską (Uniwersytet SWPS), pracujemy nad zagadnieniem relacji między wyznawanymi wartościami (w badaniach opieramy się na Kołowym Modelu Wartości Schwartz; Sagiv i in., 2017) a jakością życia. Nasze wspólne badania opublikowaliśmy dotychczas w trzech artykułach:

- Bojanowska, A. & **Piotrowski, K.** (2019). Values and psychological well-being among adolescents – are some values ‘healthier’ than others? *European Journal of Developmental Psychology*, 16, 402-416. <https://doi.org/10.1080/17405629.2018.1438257>
- Bojanowska, A. & **Piotrowski, K.** (2021). Two levels of personality: Temperament and values and their effects on hedonic and eudaimonic well-being. *Current Psychology*, 40, 1185-1193. <https://doi.org/10.1007/s12144-018-0043-0>
- Bojanowska, A. & **Piotrowski, K.** (2020). Is person-group value congruence always a good thing? Values and well-being among maladjusted teens and their peers. *Frontiers in Psychology*, 11, 1-10. <http://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.02035>

Badania te koncentrują się na analizie specyficznych związków między określonymi wartościami, a różnymi wymiarami jakości życia. W pierwszym badaniu nad tym zagadnieniem (Bojanowska & Piotrowski, 2019) zaobserwowaliśmy, między innymi, że *Otwartość na zmiany* (jedna z grup wartości) jest pozytywnie związana z *Autonomią* (przejaw jakości życia), ale negatywnie z *Posiadaniem celu w życiu* (przejaw jakości życia), podczas gdy *Zachowawczość* (jedna z grup wartości) jest negatywnie związane z Autonomią, ale pozytywnie z Posiadaniem celu w życiu. W tym samym badaniu zidentyfikowaliśmy także cztery typy (skupienia) młodzieży różniące się wyznawanymi wartościami: Młode wilki (dominujące wartości to Umacnianie siebie i Otwartość na zmiany), Postmaterialiści (dominujące wartości to Przekraczanie siebie i Otwartość na zmiany), Duchowi tradycjonałiści (dominujące wartości to Przekraczanie siebie i Zachowawczość) oraz Niezdecydowani (brak dominujących wartości). Poszczególne grupy różniły się od siebie na wymiarach jakości życia, przy czym różnice te nie pozwalały na jednoznaczne wskazanie „dobrych” lub „złych” wartości, ale raczej na fakt, że z różnymi hierarchiami wartości współwystępuje niska lub wysoka jakość życia w różnych obszarach.

Wykazaliśmy również (Bojanowska & Piotrowski, 2021), że hierarchia wartości i temperament, należące do dwóch różnych poziomów osobowości jednostki (McAdams & Pals, 2006), wiążą się z innymi aspektami jakości życia. Wyniki naszego badania potwierdziły, że wartości związane są silniej z jakością życia w rozumieniu eudajmonistycznym (realizacja własnego potencjału), ale nie hedonistycznym (subiektywne zadowolenie z życia, pozytywny/negatywny afekt), podczas gdy temperament jest związany z jakością życia w obu jego przejawach. Było to zgodne z naszymi hipotezami, w których przewidywaliśmy, że eudajmonistyczny dobrostan, związany z realizacją własnego potencjału, może być osiągany właśnie dzięki realizowaniu celów związanych z posiadanymi wartościami, natomiast

subiektywne zadowolenie z życia oraz afekt (hedonistyczny dobrostan) są silniej zakorzenione we względnie stałych cechach determinujących emocjonalność jednostki.

W trzecim wspólnym badaniu wykazaliśmy z kolei, że założenie o tym iż zgodność pod względem wartości między jednostką a grupą do której ona należy (*person-group value congruence*; Sørtheix & Lönnqvist, 2015), co jest uznawane za predyktor wysokiej jakości życia (zgodność ta prowadzi, między innymi, do bardziej pozytywnych relacji społecznych i lepszej komunikacji w grupie), może w pewnych warunkach obniżać zadowolenie z życia. W badaniu tym sprawdziliśmy jak z zadowoleniem z życia wiąże się zgodność między wartościami jednostki, a wartościami grupy do której ona należy, w sytuacji gdy grupa ta jest negatywna. Zbadaliśmy więc grupę nastolatków, które weszły w konflikt z prawem i znajdowały się pod nadzorem kuratora (Bojanowska & Piotrowski, 2020) i sprawdziliśmy jakie wartości wyznają oni oraz inni członkowie ich grupy rówieśniczej. Okazało się, że młodzi ludzie wyznający w znacznym stopniu wartości typowe dla ich grupy (w tym przypadku były to wartości Hedonizm i Stymulacja) odznaczali się niższą jakością życia, natomiast ci, którzy wyznawali wartości przeciwne wyznawanym w grupie (w tym przypadku był to Uniwersalizm – zrozumienie i szacunek w stosunku do wszystkich ludzi) cechowali się wyższym zadowoleniem z życia.

(6) Adaptacja i tworzenie narzędzi kwestionariuszowych

Rozwiązując problemy badawcze wykorzystuję narzędzia kwestionariuszowe o uznanej, międzynarodowej renomie. W przypadku niektórych projektów badawczych wymagało to adaptacji narzędzi pomiarowych. Skutkiem tego, jestem autorem lub współautorem polskich wersji kilku kwestionariuszy psychologicznych, które dzięki temu są dziś dostępne polskim badaczom. Kwestionariuszem, który spotkał się z największym zainteresowaniem badaczy w Polsce jest Skala Wymiarów Rozwoju Tożsamości DIDS, czyli adaptacja kwestionariusza Koena Luyckxa i in. (*Dimensions of Identity Development Scale*; Luyckx, Schwartz, i in., 2008) służąca do pomiaru nasilenia pięciu procesów tożsamościowych opisanych w Modelu Podwójnego Cyklu. Narzędzie to zaadaptowaliśmy z Anną Brzezińską w 2010 roku, a następnie przeprowadziliśmy jego rewizję i aktualizację w 2017 roku (Piotrowski & Brzezińska, 2017; na przestrzeni lat oryginalna skala DIDS została nieco zmodyfikowana, a dodatkowo wspólnie z A. Brzezińską dostrzegaliśmy także pewne obszary wartę dopracowania w naszej polskiej adaptacji). Skala DIDS jest dziś powszechnie wykorzystywana przez badaczy tożsamości w naszym kraju i była stosowana w wielu projektach badawczych.

Innym narzędziem do pomiaru tożsamości które zaadaptowałem jest modyfikacja skali DIDS, którą przygotowała Charlotte Schrooyen ze współpracownikami (Schrooyen i in., 2021). Autorzy ci zmodyfikowali oryginalną skalę DIDS tak, aby pozwalała na pomiar rozwoju tożsamości w domenie rodzicielskiej. Wstępne wyniki uzyskane z użyciem tej skali opublikowałem w pracy Piotrowski (Piotrowski, 2021b), a artykuł opisujący ze szczegółami proces adaptacji i parametry psychometryczne jest w przygotowaniu.

Oprócz dwóch wersji DIDS, jestem także współautorem adaptacji innego narzędzia do pomiaru poczucia tożsamości, Indeksu Rozwiązania Kryzysu Tożsamości (*Identity Stage Resolution Index*, ISRI; Côté, 1997, adapt. Piotrowski & Brzezińska, 2015; Piotrowski, Bojanowska, Nowicka, & Janasek, 2021), który w przeciwieństwie do kwestionariuszy opartych na modelach procesualnych nie koncentruje się na podstawowych procesach rozwoju tożsamości, ale na wskazaniu stopnia w jakim jednostka sobie z tym kryzysem już poradziła. Parametry psychometryczne omówionych narzędzi do badania tożsamości przedstawiono w publikacjach:

- Brzezińska, A. I., **Piotrowski, K.** (2010). Polska adaptacja Skali Wymiarów Rozwoju Tożsamości (DIDS). *Polskie Forum Psychologiczne*, 15, 66-84.
- Piotrowski, K.**, Brzezińska, A. I. (2017). Skala Wymiarów Rozwoju Tożsamości DIDS – wersja zrewidowana. *Psychologia Rozwojowa*, 4, 89-111. <https://doi.org/10.4467/20843879PR.17.024.8070>
- Piotrowski, K.** (2021). How many parents regret having children and how it is linked to their personality and health: Two studies with national samples in Poland. *PLOS ONE*, 16, 1-25. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0254163>
- Piotrowski, K.**, Brzezińska, A. I. (2015). Polska adaptacja kwestionariusza Identity Stage Resolution Index Jamesa Côté. *Studia Psychologiczne*, 54, 33-45.

Wśród zaadaptowanych przeze mnie kwestionariuszy jest także szereg popularnych narzędzi wykorzystywanych w badaniach nad perfekcjonizmem, w tym dwa najpopularniejsze narzędzia: Wielowymiarowa Skala Perfekcjonizmu Frosta (*Frost Multidimensional Perfectionism Scale*; FMPS; Frost i in., 1990; pol. adapt. Piotrowski & Bojanowska, 2021) oraz Wielowymiarowa Skala Perfekcjonizmu Hewitta (*Hewitt Multidimensional Perfectionism Scale*; HMPS; Hewitt i in., 1991; pol. adapt. Piotrowski, 2020a), które pozwalają badać tę cechę jako wielowymiarowy konstrukt, mający zarówno pozytywne jak i negatywne aspekty. Aktualnie, wspólnie z autorem metody prof. Martinem Smithem (York St John University, UK) pracuję nad polską adaptacją jednego z najnowszych narzędzi do pomiaru perfekcjonizmu, czyli the Big Three Perfectionism Scale.

Oprócz aspektu intrapersonalnego (oczekiwanie perfekcji od siebie) perfekcjonizm bywa także badany w ujęciu interpersonalnym, jako oczekiwanie perfekcji od innych osób. Ponieważ w polskiej literaturze nie było dostępu do tego typu narzędzia, przeprowadziłem adaptację *The Dyadic Almost Perfect Scale* (DAPS; Shea i in., 2006; pol. adapt. Piotrowski, 2020b), która pozwala na pomiar perfekcjonizmu zorientowanego na partnera w bliskim związku (oczekiwanie perfekcji od partnera). W efekcie moich zainteresowań badaniami nad rodzicielstwem, zdecydowałem się także na zmodyfikowanie tego kwestionariusza tak, aby umożliwiał pomiar perfekcjonizmu zorientowanego na dziecko (oczekiwanie perfekcji od dziecka/dzieci). Ta nowa wersja otrzymała nazwę *The Children Dyadic Almost Perfect Scale* (C-DAPS; Piotrowski, 2020b). Skala C-DAPS odznacza się dobrą trafnością i rzetelnością i została zaakceptowana przez autorów oryginalnej skali jako jej oficjalna modyfikacja (<http://kennethwang.com/apsr/measures.html>). Jak wynika z mojej najlepszej wiedzy, jest to obecnie jedyny dostępny w literaturze naukowej kwestionariusz który pozwala na bezpośredni pomiar nasilenia perfekcjonistycznych oczekiwań wobec dziecka.

Omówienie adaptacji narzędzi do pomiaru perfekcjonizmu, które zaadaptowałem można znaleźć w artykułach:

- Piotrowski, K.** & Bojanowska, A. (2021). Factor structure and psychometric properties of a Polish adaptation of the Frost Multidimensional Perfectionism Scale. *Current Psychology*, 40, 2754-2763. <https://doi.org/10.1007/s12144-019-00198-w>
- Piotrowski, K.** (2020). How good it would be to turn back time: Adult attachment and perfectionism in mothers and their relationships with the processes of parental identity formation. *Psychologica Belgica*, 60, 55-72. <http://doi.org/10.5334/pb.492>
- Piotrowski, K.** (2020). Child-oriented and partner-oriented perfectionism explain different aspects of family difficulties. *PLOS ONE* 15(8), 1-19. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0236870>

Poza narzędziami do pomiaru tożsamości i perfekcjonizmu, które w ostatnich latach stanowią główne obszary mojego zainteresowania, jestem także autorem adaptacji kilku innych narzędzi kwestionariuszowych, które wykorzystywałem w dotychczasowych badaniach, w

tym: *Worry Domains Questionnaire-Short Form* do pomiaru nasilenia skłonności do zamartwiania się (WDQ-SF; Stöber & Joormann, 2001; pol. adapt. Piotrowski & Brzezińska, 2017; Piotrowski, 2019; Piotrowski, 2019; Piotrowski & Bojanowska, 2021), *Personal Feelings Questionnaire-2* do pomiaru skłonności do przeżywania emocji wstydu i poczucia winy (PFQ-2; Harder & Zalma, 1990; pol. adapt. Piotrowski & Brzezińska, 2017; Piotrowski, 2019; Piotrowski, Bojanowska, Nowicka, & Janasek, 2021; Piotrowski & Bojanowska, 2021), *Frost Indecisiveness Scale* do pomiaru nasilenia trudności w podejmowaniu decyzji (FIS; Frost & Shows, 1993; pol. adapt. Piotrowski & Brzezińska, 2017; Piotrowski, 2019; Piotrowski & Bojanowska, 2021).

Na potrzeby moich badań stworzyłem także krótkie, oryginalne skale do pomiaru trudności rodzicielskich (skala *Childrearing Stress* oraz skala *Parental Role Restrictions*) oraz trudności w relacji z partnerem (skala *Relationship Stress* oraz skala *Relationship conflicts*). Opracowując te skale korzystałem z definicji poszczególnych konstruktów sformułowanych przez innych autorów (Ponnet i in., 2013; Van den Troost, 2005). Skale te okazały się trafnymi i rzetelnymi wskaźnikami trudności rodzicielskich i relacyjnych, a wyniki uzyskane z ich pomocą ukazały się w pracach Piotrowski (2020b) i Piotrowski (2021a). W Centrum Badań nad Rozwojem Osobowości (Uniwersytet SWPS) realizujemy obecnie kolejne projekty wykorzystujące te narzędzia.

Innym zestawem oryginalnych narzędzi których jestem współautorem, we współpracy z dr Magdaleną Czub, jest zestaw narzędzi kwestionariuszowych typu *parental-report* służących do diagnozy rozwoju społeczno-emocjonalnego dziecka (Czub & Piotrowski, 2014): Skale te, które stworzyliśmy w okresie pracy w Instytucie Badań Edukacyjnych, są dziś wykorzystywane w poradnictwie (gł. w poradniach psychologiczno-pedagogicznych) oraz w badaniach przesiewowych mających na celu wykrycie wczesnych trudności w rozwoju dziecka.

Najnowszym narzędziem, nad którym aktualnie pracuję, we współpracy z badaczkami wypalenia rodzicielskiego, Isabelle Roskam i Moirą Mikołajczak (Uniwersytet Katolicki w Louvain, Belgia), jest Skala Żałowania Rodzicielstwa (*Parenthood Regret Scale*, PRS). Jest to pierwszy kwestionariusz samoopisowy, który pozwoli na prowadzenie badań nad żałowaniem rodzicielstwa rozumianego jako emocjonalna i poznawcza postawa wobec własnego rodzicielstwa. Badania walidacyjne w których wykorzystaliśmy trzy wersje językowe PRS (polską, francuską i angielską) potwierdziły wartość narzędzia, a publikacja na temat narzędzia jest obecnie w recenzji.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Po uzyskaniu doktoratu na Uniwersytecie SWPS (listopad 2012), przez trzy lata byłem pracownikiem Instytutu Badań Edukacyjnych, gdzie w zespole kierowanym przez prof. dr hab. Annę Brzezińską pracowałem nad zagadnieniem uwarunkowań wczesnego rozwoju społeczno-emocjonalnego dziecka. W tym czasie nasz zespół pracował głównie nad skutkami obniżenia wieku startu szkolnego do sześciu lat oraz narzędziami diagnostycznymi dla szkół i poradni psychologiczno-pedagogicznych. Mój dorobek naukowy dotyczący tych zagadnień obejmuje kilka pozycji, zarówno popularno-naukowych, jak i naukowych, w tym opisujących narzędzia diagnostyczne które współtworzyłem (m.in. Czub & Piotrowski, 2014).

W okresie mojej pracy na Uniwersytecie SWPS (od 10.2015 roku) współpracowałem lub współpracuję z badaczami z kilku ośrodków naukowych. W badaniach nad tożsamością współpracowałem z Koenem Luyckxem (KU Leuven, Belgia), z którym zrealizowaliśmy jeden z projektów naukowych (Piotrowski, Brzezińska, Luyckx, 2020). Aktualnie, koordynuje pracę międzynarodowego zespołu, który utworzyłem w 2021 roku, zapraszając do współpracy

badaczy z USA (Springfield College), Izraela (Bar-Illan University), RPA (University of the Free State) i Japonii (Hiroszima University). Dzięki projektowi który zrealizowaliśmy, mamy nadzieję rozwinąć nie tylko obszar badań nad tożsamością rodzicielską, ale także międzykulturowe badania nad tożsamością w okresie dorosłości. Pierwsze wyniki naszego projektu zaprezentujemy podczas zbliżającej się konferencji (29th Annual Conference of the International Society for Research on Identity), która odbędzie się w dniach 7-9 czerwca 2023 w Bostonie (USA).

Wspólnie z prof. Luzelle Naudé (University of the Free State/USF, RPA) prowadzimy wspólne badania nad tożsamością rodzicielską oraz koordynujemy pracę zespołu magistrantów (MA students) na University of the Free State, którzy prowadzą jakościowe badania nad tożsamością rodzicielską. W tym ostatnim przypadku, pełnię obecnie funkcję promotora pomocniczego w trzech pracach magisterskich przygotowywanych na UFS (zaświadczenie w załączniku):

Studentka: Ruani Nel. Tytuł pracy: *Multiple roles and identity formation: Emerging adult mothers experiences within a pandemic* (Promotor: Prof. Luzelle Naudé, Promotor pomocniczy: Dr Konrad Piotrowski)

Studentka: Divine Bitalo. Tytuł pracy: *South African fathers' experiences of fatherhood and parental identity development* (Promotor: Prof. Luzelle Naudé, Promotor pomocniczy: Dr Konrad Piotrowski)

Studentka: Kgalalelo Amantle Mmileng. Tytuł pracy: *Experiences of Motherhood and Parental Identity Development: A feminist epistemological inquiry* (Promotor: Prof. Luzelle Naudé, Promotor pomocniczy: Dr Konrad Piotrowski)

Od 2020 roku współpracuję również z badaczkami z Uniwersytetu Katolickiego w Louvain/UCL/Belgia, Isabelle Roskam i Moirą Mikołajczak, z którymi wspólnie prowadzimy badania nad wypaleniem rodzicielskim. W listopadzie 2021 roku odbyłem tygodniową wizytę naukową na UCL (Louvain/Belgia), podczas której omawialiśmy plany badawcze na kolejne lata. Efektem wizyty było zorganizowanie wspólnego sympozjum naukowego poświęconego wypaleniu rodzicielskiemu podczas 17th European Congress of Psychology (5-8 lipca 2022, Ljubljana, Słowenia), gdzie prezentowałem wyniki moich badań, rozpoczęcie wspólnych prac nad utworzeniem i walidacją *the Parenthood Regret Scale* (artykuł prezentujący nowe narzędzie -- Piotrowski, Mikołajczak, & Roskam, 2023 -- jest obecnie w recenzji), przygotowanie wspólnej publikacji poświęconej osobowości i wypaleniu rodzicielskiemu (Piotrowski, Bojanowska, Szczygiel, Mikołajczak, & Roskam, 2023-w recenzji). Dodatkowo, prowadzimy obecnie inne wspólne projekty badawcze, które są na wczesnych etapach realizacji, a których efekty staną się dostępne w najbliższych latach (np. <https://osf.io/5ub2w>).

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

Osiągnięcia dydaktyczne

- Przygotowanie programu kształcenia z zakresu Psychologii Rozwoju Człowieka dla studentów psychologii Uniwersytetu SWPS; koordynowanie tego przedmiotu od 2015 roku do chwili obecnej
- Stworzenie programu kształcenia w ramach specjalności „Psychologia kliniczna dzieci i młodzieży” na studiach magisterskich i kierowanie tą specjalnością w latach 2017-2020
- Kilka nagród dziekana przyznanych za wysoką jakość pracy dydaktycznej

- 29 prac magisterskich obronionych pod moim kierunkiem (stan na styczeń 2023)
- Pełnienie funkcji promotora pomocniczego w dwóch, aktualnie realizowanych przewodach doktorskich na Uniwersytecie SWPS

Osiągnięcia organizacyjne

W okresie pracy na Uniwersytecie SWPS pełniłem lub pełnię kilka funkcji akademickich:

- Pełnomocnik dziekana do spraw studenckich (01.10.2016-30.09.2018)
- Prodziekan do spraw nauki i organizacji (01.10.2018-30.09.2019)
- Zastępca Dyrektora Instytutu Psychologii (01.10.2019 do chwili obecnej)
- Pełnomocnik dziekana ds. organizacyjnych (01.10.2020-30.09.2022)
- Członek Komisji ds. kryteriów ewaluacji działalności naukowej pracowników (od 2020 do chwili obecnej)
- Kierownik Centrum Badań nad Rozwojem Osobowości (01.03.2021 do chwili obecnej)

Aktualnie pełnię również funkcję w dwóch międzynarodowych towarzystwach/organizacjach naukowych, których jestem członkiem.

- W towarzystwie naukowym International Society for Research on Identity (<http://identityisri.org/about-isri/>) pełnię funkcję Członka Komitetu Programowego (*Program Committee*)
- Jestem także członkiem redakcji (*Associate/Assistant Editor*) czasopisma *Emerging Adulthood* (IF = 1.830, Wyd. SAGE; <https://journals.sagepub.com/editorial-board/EAX>), które wydawane jest przez the Society for the Study of Emerging Adulthood (SSEA).

Osiągnięcia popularyzujące naukę

Niemal od początku mojej pracy naukowej zajmuję się rozpowszechnianiem wiedzy psychologicznej. Często komentuję aktualne wydarzenia w mediach ogólnopolskich (Tok FM, tygodniki i miesięczniki opinii, w tym Polityka, Newsweek, Dzień Dobry TVN, Onet, itp.), szczególnie z zakresu rodzicielstwa oraz rozwoju dzieci i młodzieży. Dzielę się również wiedzą psychologiczną, przygotowując wykłady dostępne w mediach społecznościowych, takich jak You Tube (np. <https://www.youtube.com/watch?v=DtA8h7p-jmU&t=4535s>), Spotify i inne. Biorę także udział w konferencjach popularyzujących wiedzę naukową (przykładowo: <https://informacje.pan.pl/polecamy/3554-rusza-13-tydzien-mozgu-w-poznaniu>).

Wyniki prowadzonych przeze mnie badań, w szczególności dotyczących perfekcjonizmu oraz rodzicielstwa, były często opisywane w mediach w Polsce i za granicą. Jedno z moich ostatnich badań, dotyczące żałowania decyzji o posiadaniu dzieci (wyniki opublikowano w artykule Piotrowski, 2021b), zostało wymienione kilkaset razy w polskich mediach (według informacji Działu Prasowego Uniwersytetu SWPS). O wynikach tych badań pisano również między innymi w:

Hiszpanii (<https://enpositivo.com/2021/11/08/liberar-un-tabu-los-padres-que-se-arrepienten-de-haber-tenido-hijos/>),

Norwegii (<https://www.abcnyheter.no/nyheter/verden/2021/08/07/195776917/sa-mange-angrer-pa-at-de-fikk-barn>),

Francji (<https://www.lefigaro.fr/sciences/ces-parents-qui-regrettent-d-avoir-eu-des-enfants-20210907>),

Holandii (<https://www.telegraaf.nl/nieuws/245952043/ouderschapspijt-komt-vaker-voor-dan-gedacht-als-ik-alles-had-geweten-was-ik-kinderloos-gebleven>),

Stanach Zjednoczonych (<https://www.theatlantic.com/family/archive/2021/08/why-parents-regret-children/619931/>) i wielu innych krajach.

Oprócz badań nad rodzicielstwem, dość dużą popularnością w mediach cieszą się moje badania nad perfekcjonizmem, zwłaszcza te dotyczące perfekcjonizmu zorientowanego na dziecko:

<https://www.theatlantic.com/family/archive/2021/07/family-other-oriented-perfectionism-parents-child/619461/>

<https://www.forbes.com/sites/traversmark/2022/09/07/is-your-perfectionism-making-you-a-bad-parent/?sh=9a816a108386>

Na podstawie raportu otrzymanego z Działu Prasowego mogę wskazać, że poczynając od 2016 roku, w polskich mediach wspominano moje nazwisko 904 razy (stan na 1 stycznia 2023).

7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej.

W 2021 roku utworzyłem na Uniwersytecie SWPS Centrum Badań nad Rozwojem Osobowości, którym od tego czasu kieruję: <https://swps.pl/23138-centrum-badan-nad-rozwojem-osobowosci>. Badania nad tożsamością rodzicielską są ważnym obszarem naszych badań, co daje nadzieję na dalszy rozwój tego obszaru. Kierowany przeze mnie zespół składa się obecnie (styczeń 2023) z dziewięciu osób, w tym sześciu stałych członków centrum, jednej zagranicznej współpracownicy oraz dwóch doktorantek.

Standardy KP PAN dla habilitacji sugerują, aby w autoreferacie przedstawić w jakim zakresie „w praktyce badawczej zadbano o transparentne dokumentowanie prowadzonych badań w myśl zasad otwartej nauki”. W związku z tym, podaję iż większość artykułów naukowych jakie opublikowałem przez ostatnie lata odwołuje czytelnika do materiałów badawczych (metod, baz danych, syntax-ów) jakie powstały w trakcie realizowanych przeze mnie projektów. Materiały te zamieszczam w ogólnodostępnym repozytorium (OSF), które nadaje im indywidualny numer DOI umożliwiający cytowanie i dalsze wykorzystanie. Jestem również członkiem uniwersyteckiego Zespołu ds. Otwartego Dostępu, którego zadaniem jest opracowanie strategii i infrastruktury niezbędnej do zapewnienia bezpłatnego i otwartego dostępu do efektów pracy naukowej pracowników Uniwersytetu SWPS w zgodzie z Planem S (<https://www.coalition-s.org/>).

.....

(podpis wnioskodawcy)

Literatura cytowana

- Arneaud, M. J., Alea, N., & Espinet, M. (2016). Identity Development in Trinidad: Status Differences by Age, Adulthood Transitions, and Culture. *Identity, 16*(1), 59–71. <https://doi.org/10.1080/15283488.2015.1121818>
- Arnett, J. J., Žukauskienė, R., & Sugimura, K. (2014). The new life stage of emerging adulthood at ages 18–29 years: Implications for mental health. *The Lancet Psychiatry, 1*(7), 569–576. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(14\)00080-7](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(14)00080-7)
- Asselmann, E., Kunas, S. L., Wittchen, H.-U., & Martini, J. (2020). Maternal personality, social support, and changes in depressive, anxiety, and stress symptoms during pregnancy and after delivery: A prospective-longitudinal study. *PLOS ONE, 15*(8), e0237609. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0237609>
- Becht, A. I., Luyckx, K., Nelemans, S. A., Goossens, L., Branje, S. J. T., Vollebergh, W. A. M., & Meeus, W. H. J. (2019). Linking identity and depressive symptoms across adolescence: A multisample longitudinal study testing within-person effects. *Developmental Psychology, 55*(8), 1733–1742. <https://doi.org/10.1037/dev0000742>
- Benson, J. E., & Furstenberg, F. F. (2006). Entry into Adulthood: Are Adult Role Transitions Meaningful Markers of Adult Identity? *Advances in Life Course Research, 11*, 199–224. [https://doi.org/10.1016/S1040-2608\(06\)11008-4](https://doi.org/10.1016/S1040-2608(06)11008-4)
- Berry, J. O., & Jones, W. H. (1995). The Parental Stress Scale: Initial Psychometric Evidence. *Journal of Social and Personal Relationships, 12*(3), 463–472. <https://doi.org/10.1177/0265407595123009>
- Berzonsky, M. D., Soenens, B., Luyckx, K., Smits, I., Papini, D. R., & Goossens, L. (2013). Development and validation of the revised Identity Style Inventory (ISI-5): Factor structure, reliability, and validity. *Psychological Assessment, 25*(3), 893–904. <https://doi.org/10.1037/a0032642>
- Bogaerts, A., Claes, L., Buelens, T., Gandhi, A., Kiekens, G., Bastiaens, T., & Luyckx, K. (2021). The Self-Concept and Identity Measure in Adolescents: Factor Structure, Measurement Invariance, and Associations with Identity, Personality Traits, and Borderline Personality Features. *European Journal of Psychological Assessment, 37*(5), 377–387. <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000623>
- Borisenko, Yu. V. (2022). The Parental Identity Processes among Russian Fathers and Mothers. *Experimental Psychology (Russia), 15*(3), 178–198. <https://doi.org/10.17759/exppsy.2022150312>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology, 3*(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Calvano, C., Engelke, L., Di Bella, J., Kindermann, J., Renneberg, B., & Winter, S. M. (2021). Families in the COVID-19 pandemic: Parental stress, parent mental health and the occurrence of adverse childhood experiences—results of a representative survey in Germany. *European Child & Adolescent Psychiatry*. <https://doi.org/10.1007/s00787-021-01739-0>
- Cieciuch, J., & Davidov, E. (2016). ESTABLISHING MEASUREMENT INVARIANCE ACROSS ONLINE AND OFFLINE SAMPLES. A TUTORIAL WITH THE SOFTWARE PACKAGES AMOS AND MPLUS. *Studia Psychologica, 15*(2), 83. <https://doi.org/10.21697/sp.2015.14.2.06>
- Claes, L., Luyckx, K., & Bijttebier, P. (2014). Non-suicidal self-injury in adolescents: Prevalence and associations with identity formation above and beyond depression. *Personality and Individual Differences, 61*–62, 101–104. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2013.12.019>
- Côté, J. E. (1997). An empirical test of the identity capital model. *Journal of Adolescence, 20*(5), 577–597. <https://doi.org/10.1006/jado.1997.0111>
- Crocetti, E. (2018). Identity dynamics in adolescence: Processes, antecedents, and consequences. *European Journal of Developmental Psychology, 15*(1), 11–23. <https://doi.org/10.1080/17405629.2017.1405578>
- Crocetti, E., Avanzi, L., Hawk, S. T., Fraccaroli, F., & Meeus, W. (2014). Personal and Social Facets of Job Identity: A Person-Centered Approach. *Journal of Business and Psychology, 29*(2), 281–300. <https://doi.org/10.1007/s10869-013-9313-x>

- Crocetti, E., Cieciuch, J., Gao, C.-H., Klimstra, T., Lin, C.-L., Matos, P. M., Morsünbül, Ü., Negru, O., Sugimura, K., Zimmermann, G., & Meeus, W. (2015). National and Gender Measurement Invariance of the Utrecht-Management of Identity Commitments Scale (U-MICS): A 10-Nation Study With University Students. *Assessment*, 22(6), 753–768. <https://doi.org/10.1177/1073191115584969>
- Crocetti, E., Hale, W. W., Dimitrova, R., Abubakar, A., Gao, C.-H., & Pesigan, I. J. A. (2015). Generalized Anxiety Symptoms and Identity Processes in Cross-Cultural Samples of Adolescents from the General Population. *Child & Youth Care Forum*, 44(2), 159–174. <https://doi.org/10.1007/s10566-014-9275-9>
- Crocetti, E., Klimstra, T. A., Hale, W. W., Koot, H. M., & Meeus, W. (2013). Impact of Early Adolescent Externalizing Problem Behaviors on Identity Development in Middle to Late Adolescence: A Prospective 7-Year Longitudinal Study. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(11), 1745–1758. <https://doi.org/10.1007/s10964-013-9924-6>
- Crocetti, E., Klimstra, T., Keijsers, L., Hale, W. W., & Meeus, W. (2009). Anxiety Trajectories and Identity Development in Adolescence: A Five-wave Longitudinal Study. *Journal of Youth and Adolescence*, 38(6), 839–849. <https://doi.org/10.1007/s10964-008-9302-y>
- Crocetti, E., Rubini, M., Luyckx, K., & Meeus, W. (2008). Identity Formation in Early and Middle Adolescents From Various Ethnic Groups: From Three Dimensions to Five Statuses. *Journal of Youth and Adolescence*, 37(8), 983–996. <https://doi.org/10.1007/s10964-007-9222-2>
- Crocetti, E., Rubini, M., & Meeus, W. (2008). Capturing the dynamics of identity formation in various ethnic groups: Development and validation of a three-dimensional model. *Journal of Adolescence*, 31(2), 207–222. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2007.09.002>
- Crocetti, E., Schwartz, S. J., Fermani, A., Klimstra, T., & Meeus, W. (2012). A Cross-National Study of Identity Status in Dutch and Italian Adolescents: Status Distributions and Correlates. *European Psychologist*, 17(3), 171–181. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000076>
- Dimitrova, R., Buzea, C., Taušová, J., Uka, F., Zakaj, S., & Crocetti, E. (2018). Relationships between identity domains and life satisfaction in minority and majority youth in Albania, Bulgaria, Czech Republic, Kosovo, and Romania. *European Journal of Developmental Psychology*, 15(1), 61–82. <https://doi.org/10.1080/17405629.2017.1336997>
- Donath, O. (2015). Choosing motherhood? Agency and regret within reproduction and mothering retrospective accounts. *Women's Studies International Forum*, 53, 200–209. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2014.10.023>
- Duvander, A.-Z., Fahlén, S., Brandén, M., & Ohlsson-Wijk, S. (2020). Who makes the decision to have children? Couples' childbearing intentions and actual childbearing. *Advances in Life Course Research*, 43, 100286. <https://doi.org/10.1016/j.alcr.2019.04.016>
- Dyga, K. (2019). Bipolar disorder and identity. Systematic review. *Psychiatria Polska*, 53(3), 691–707. <https://doi.org/10.12740/PP/92014>
- East, P. L., Chien, N. C., & Barber, J. S. (2012). Adolescents' Pregnancy Intentions, Wantedness, and Regret: Cross-Lagged Relations With Mental Health and Harsh Parenting. *Journal of Marriage and Family*, 74(1), 167–185. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2011.00885.x>
- Fadjukoff, P., Kokko, K., & Pulkkinen, L. (2007). Implications of Timing of Entering Adulthood for Identity Achievement. *Journal of Adolescent Research*, 22(5), 504–530. <https://doi.org/10.1177/0743558407305420>
- Fadjukoff, P., Pulkkinen, L., Lyyra, A.-L., & Kokko, K. (2016). Parental Identity and Its Relation to Parenting and Psychological Functioning in Middle Age. *Parenting*, 16(2), 87–107. <https://doi.org/10.1080/15295192.2016.1134989>
- Frisén, A., & Wängqvist, M. (2011). Emerging Adults in Sweden: Identity Formation in the Light of Love, Work, and Family. *Journal of Adolescent Research*, 26(2), 200–221. <https://doi.org/10.1177/0743558410376829>
- Frost, R. O., Marten, P., Lahart, C., & Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*, 14(5), 449–468. <https://doi.org/10.1007/BF01172967>
- Frost, R. O., & Shows, D. L. (1993). The nature and measurement of compulsive indecisiveness. *Behaviour Research and Therapy*, 31(7), 683–IN2. [https://doi.org/10.1016/0005-7967\(93\)90121-A](https://doi.org/10.1016/0005-7967(93)90121-A)

- Goossens, L. (2001). Global versus domain-specific statuses in identity research: A comparison of two self-report measures. *Journal of Adolescence*, 24(6), 681–699. <https://doi.org/10.1006/jado.2001.0438>
- Gyberg, F., & Frisén, A. (2017). Identity Status, Gender, and Social Comparison Among Young Adults. *Identity*, 17(4), 239–252. <https://doi.org/10.1080/15283488.2017.1379905>
- Harder, D. H., & Zalma, A. (1990). Two Promising Shame and Guilt Scales: A Construct Validity Comparison. *Journal of Personality Assessment*, 55(3–4), 729–745. <https://doi.org/10.1080/00223891.1990.9674108>
- Hatano, K., & Sugimura, K. (2017). Is adolescence a period of identity formation for all youth? Insights from a four-wave longitudinal study of identity dynamics in Japan. *Developmental Psychology*, 53(11), 2113–2126. <https://doi.org/10.1037/dev0000354>
- Hatano, K., Sugimura, K., & Crocetti, E. (2016). Looking at the dark and bright sides of identity formation: New insights from adolescents and emerging adults in Japan. *Journal of Adolescence*, 47(1), 156–168. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2015.09.008>
- Hewitt, P. L., Flett, G. L., Turnbull-Donovan, W., & Mikail, S. F. (1991). The Multidimensional Perfectionism Scale: Reliability, validity, and psychometric properties in psychiatric samples. *Psychological Assessment: A Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 3(3), 464–468. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.3.3.464>
- Karaś, D., Ciecuch, J., Negru, O., & Crocetti, E. (2015). Relationships Between Identity and Well-Being in Italian, Polish, and Romanian Emerging Adults. *Social Indicators Research*, 121(3), 727–743. <https://doi.org/10.1007/s11205-014-0668-9>
- Kealy, D., Ben-David, S., & Cox, D. W. (2022). Early parental support and meaning in life among young adults: The mediating roles of optimism and identity. *Current Psychology*, 41(6), 3865–3872. <https://doi.org/10.1007/s12144-020-00907-w>
- Kerpelman, J. L., & Schvaneveldt, P. L. (1999). [No title found]. *Sex Roles*, 41(3/4), 189–217. <https://doi.org/10.1023/A:1018802228288>
- Klimstra, T. A., & Denissen, J. J. A. (2017). A theoretical framework for the associations between identity and psychopathology. *Developmental Psychology*, 53(11), 2052–2065. <https://doi.org/10.1037/dev0000356>
- Kroger, J. (2003). What Transits in an Identity Status Transition: A Rejoinder to Commentaries. *Identity*, 3(3), 291–304. https://doi.org/10.1207/S1532706XID0303_07
- Le Vigouroux, S., Scola, C., Raes, M.-E., Mikolajczak, M., & Roskam, I. (2017). The big five personality traits and parental burnout: Protective and risk factors. *Personality and Individual Differences*, 119, 216–219. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.07.023>
- Lin, G.-X., Szczygieł, D., & Piotrowski, K. (2022). Child-oriented perfectionism and parental burnout: The moderating role of parents' emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 198, 111805. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2022.111805>
- Luyckx, K., Duriez, B., Klimstra, T. A., & De Witte, H. (2010). Identity statuses in young adult employees: Prospective relations with work engagement and burnout. *Journal of Vocational Behavior*, 77(3), 339–349. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2010.06.002>
- Luyckx, K., Schwartz, S. J., Berzonsky, M. D., Soenens, B., Vansteenkiste, M., Smits, I., & Goossens, L. (2008). Capturing ruminative exploration: Extending the four-dimensional model of identity formation in late adolescence. *Journal of Research in Personality*, 42(1), 58–82. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2007.04.004>
- Luyckx, K., Soenens, B., Goossens, L., Beckx, K., & Wouters, S. (2008). Identity Exploration and Commitment in Late Adolescence: Correlates of Perfectionism and Mediating Mechanisms on the Pathway to Well-Being. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 27(4), 336–361. <https://doi.org/10.1521/jscp.2008.27.4.336>
- Mannerström, R., Muotka, J., & Salmela-Aro, K. (2019). Associations between identity processes and success in developmental tasks during the transition from emerging to young adulthood. *Journal of Youth Studies*, 22(9), 1289–1307. <https://doi.org/10.1080/13676261.2019.1571179>

- Maurer, T. W., Pleck, J. H., & Rane, T. R. (2001). Parental Identity and Reflected-Appraisals: Measurement and Gender Dynamics. *Journal of Marriage and Family*, 63(2), 309–321. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2001.00309.x>
- McAdams, D. P., & Pals, J. L. (2006). A new Big Five: Fundamental principles for an integrative science of personality. *American Psychologist*, 61(3), 204–217. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.61.3.204>
- Meca, A., Eichas, K., Quintana, S., Maximin, B. M., Ritchie, R. A., Madrazo, V. L., Harari, G. M., & Kurtines, W. M. (2014). Reducing Identity Distress: Results of an Identity Intervention for Emerging Adults. *Identity*, 14(4), 312–331. <https://doi.org/10.1080/15283488.2014.944696>
- Meca, A., Paulson, J. F., Webb, T. N., Kelley, M. L., & Rodil, J. C. (2020). Examination of the Relationship between Parenting Identity and Internalizing Problems: A Preliminary Examination of Gender and Parental Status Differences. *Identity*, 20(2), 92–106. <https://doi.org/10.1080/15283488.2020.1737070>
- Meeus, W. (2018). The Identity Status Continuum Revisited: A Comparison of Longitudinal Findings With Marcia's Model and Dual Cycle Models. *European Psychologist*, 23(4), 289–299. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000339>
- Meeus, W., Iedema, J., Helsen, M., & Vollebergh, W. (1999). Patterns of Adolescent Identity Development: Review of Literature and Longitudinal Analysis. *Developmental Review*, 19(4), 419–461. <https://doi.org/10.1006/drev.1999.0483>
- Meil, G., Romero-Balsas, P., & Muntanyola-Saura, D. (2022). Regretting fatherhood in Spain. *Journal of Family Research*. <https://doi.org/10.20377/jfr-819>
- Miettinen, A., & Szalma, I. (2014). Childlessness Intentions and Ideals in Europe. *Finnish Yearbook of Population Research*, 49, 31–55. <https://doi.org/10.23979/fypr.48419>
- Mikolajczak, M., Gross, J. J., & Roskam, I. (2019). Parental Burnout: What Is It, and Why Does It Matter? *Clinical Psychological Science*, 7(6), 1319–1329. <https://doi.org/10.1177/2167702619858430>
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2019). Attachment orientations and emotion regulation. *Current Opinion in Psychology*, 25, 6–10. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2018.02.006>
- Morsunbul, U., Crocetti, E., Cok, F., & Meeus, W. (2014). Brief report: The Utrecht-Management of Identity Commitments Scale (U-MICS): Gender and age measurement invariance and convergent validity of the Turkish version. *Journal of Adolescence*, 37(6), 799–805. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2014.05.008>
- Morsunbul, U., Crocetti, E., Cok, F., & Meeus, W. (2016). Identity statuses and psychosocial functioning in Turkish youth: A person-centered approach. *Journal of Adolescence*, 47(1), 145–155. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2015.09.001>
- Naudé, L., & Piotrowski, K. (2022). On Becoming an Emerging Adult Parent in South Africa: Processes of Commitment, Exploration and Reconsideration of a Parental Identity. *Emerging Adulthood*, 216769682210913. <https://doi.org/10.1177/21676968221091365>
- Negru-Subtirica, O., Pop, E. I., Damian, L. E., & Stoeber, J. (2021). The Very Best of Me: Longitudinal Associations of Perfectionism and Identity Processes in Adolescence. *Child Development*, 92(5), 1855–1871. <https://doi.org/10.1111/cdev.13622>
- Piotrowski, K. (2018). Adaptation of the Utrecht-Management of Identity Commitments Scale (U-MICS) to the measurement of the parental identity domain. *Scandinavian Journal of Psychology*, 59(2), 157–166. <https://doi.org/10.1111/sjop.12416>
- Piotrowski, K. (2019). Perfectionism and Identity Processes in Two Domains: Mediational Roles of Worry, Rumination, Indecisiveness, Shame, and Guilt. *Frontiers in Psychology*, 10, 1864. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01864>
- Piotrowski, K. (2020a). How Good It Would Be to Turn Back Time: Adult Attachment and Perfectionism in Mothers and Their Relationships with the Processes of Parental Identity Formation. *Psychologica Belgica*, 60(1), 55. <https://doi.org/10.5334/pb.492>
- Piotrowski, K. (2020b). Child-oriented and partner-oriented perfectionism explain different aspects of family difficulties. *PLOS ONE*, 15(8), e0236870. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0236870>

- Piotrowski, K. (2021a). Domain-specific correlates of parental and romantic identity processes. *European Journal of Developmental Psychology*, 1–17. <https://doi.org/10.1080/17405629.2021.1949979>
- Piotrowski, K. (2021b). How many parents regret having children and how it is linked to their personality and health: Two studies with national samples in Poland. *PLOS ONE*, 16(7), e0254163. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0254163>
- Piotrowski, K. (2021c). Parental identity status in emerging and early adulthood, personality, and well-being: A cluster analytic approach. *Scandinavian Journal of Psychology*, sjop.12779. <https://doi.org/10.1111/sjop.12779>
- Piotrowski, K. (2022). Trajectories of parental burnout in the first year of the COVID -19 pandemic. *Family Relations*, fare.12819. <https://doi.org/10.1111/fare.12819>
- Piotrowski, K., & Bojanowska, A. (2021). Factor structure and psychometric properties of a Polish adaptation of the Frost Multidimensional Perfectionism Scale. *Current Psychology*, 40(6), 2754–2763. <https://doi.org/10.1007/s12144-019-00198-w>
- Piotrowski, K., Bojanowska, A., Nowicka, A., & Janasek, B. (2021). Perfectionism and community-identity integration: The mediating role of shame, guilt and self-esteem. *Current Psychology*. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01499-9>
- Piotrowski, K., Bojanowska, A., Szczygieł, D., Mikołajczak, M., & Roskam, I. (2023-w recenzji). Temperament, Big Five traits, and parental identity: Three levels of personality and their links with parental burnout. *Submitted to a journal*.
- Piotrowski, K., & Brzezińska, A. I. (2017). Skala Wymiarów Rozwoju Tożsamości DIDS: Wersja zrewidowana. *Psychologia Rozwojowa*, 22(4). <https://doi.org/10.4467/20843879PR.17.024.8070>
- Piotrowski, K., Brzezińska, A. I., & Luyckx, K. (2020). Adult roles as predictors of adult identity and identity commitment in Polish emerging adults: Psychosocial maturity as an intervening variable. *Current Psychology*, 39(6), 2149–2158. <https://doi.org/10.1007/s12144-018-9903-x>
- Piotrowski, K., Brzezińska, A. I., & Pietrzak, J. (2014). Four statuses of adulthood: Adult roles, psychosocial maturity and identity formation in emerging adulthood. *Health Psychology Report*, 1(1), 52–62. <https://doi.org/10.5114/hpr.2013.40469>
- Piotrowski, K., Mikołajczak, I., & Roskam, I. (2023-w recenzji). I should not have had a child: Development and validation of the Parenthood Regret Scale. *Submitted to a journal*.
- Ponnet, K., Mortelmans, D., Wouters, E., Van Leeuwen, K., Bastait, K., & Pasteels, I. (2013). Parenting stress and marital relationship as determinants of mothers' and fathers' parenting. *Personal Relationships*, 20(2), 259–276. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2012.01404.x>
- Roskam, I., Aguiar, J., Akgun, E., Arian, G., Artavia, M., Avalosse, H., Aunola, K., Bader, M., Bahati, C., Barham, E. J., Besson, E., Beyers, W., Boujut, E., Brianda, M. E., Brytek-Matera, A., Carboneau, N., César, F., Chen, B.-B., Dorard, G., ... Mikołajczak, M. (2021). Parental Burnout Around the Globe: A 42-Country Study. *Affective Science*, 2(1), 58–79. <https://doi.org/10.1007/s42761-020-00028-4>
- Roskam, I., Brianda, M.-E., & Mikołajczak, M. (2018). A Step Forward in the Conceptualization and Measurement of Parental Burnout: The Parental Burnout Assessment (PBA). *Frontiers in Psychology*, 9, 758. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00758>
- Sagiv, L., Roccas, S., Cieciuch, J., & Schwartz, S. H. (2017). Personal values in human life. *Nature Human Behaviour*, 1(9), 630–639. <https://doi.org/10.1038/s41562-017-0185-3>
- Schrooyen, C., Soenens, B., Waterschoot, J., Vermote, B., Morbée, S., Beyers, W., Brenning, K., Dieleman, L., Van der Kaap-Deeder, J., & Vansteenkiste, M. (2021). Parental identity as a resource for parental adaptation during the COVID-19 lockdown. *Journal of Family Psychology*, 35(8), 1053–1064. <https://doi.org/10.1037/fam0000895>
- Schwartz, S. J., Beyers, W., Luyckx, K., Soenens, B., Zamboanga, B. L., Forthun, L. F., Hardy, S. A., Vazsonyi, A. T., Ham, L. S., Kim, S. Y., Whitbourne, S. K., & Waterman, A. S. (2011). Examining the Light and Dark Sides of Emerging Adults' Identity: A Study of Identity Status Differences in Positive and Negative

- Psychosocial Functioning. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(7), 839–859.
<https://doi.org/10.1007/s10964-010-9606-6>
- Shea, A. J., Slaney, R. B., & Rice, K. G. (2006). Perfectionism in Intimate Relationships: The Dyadic Almost Perfect Scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 39(2), 107–125.
<https://doi.org/10.1080/07481756.2006.11909793>
- Simpson, J. A., Rholes, W. S., Campbell, L., Tran, S., & Wilson, C. L. (2003). Adult attachment, the transition to parenthood, and depressive symptoms. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(6), 1172–1187.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.6.1172>
- Snell, W. E., Overbey, G. A., & Brewer, A. L. (2005). Parenting perfectionism and the parenting role. *Personality and Individual Differences*, 39(3), 613–624. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2005.02.006>
- Sortheix, F. M., & Lönnqvist, J.-E. (2015). Person-Group Value Congruence and Subjective Well-Being in Students from Argentina, Bulgaria and Finland: The Role of Interpersonal Relationships: Value congruence and well-being. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 25(1), 34–48.
<https://doi.org/10.1002/casp.2193>
- Spielberger, C. D. (2012). *State-Trait Anxiety Inventory for Adults* [Data set]. American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/t06496-000>
- Stöber, J., & Joormann, J. (2001). A short form of the worry domains questionnaire: Construction and factorial validation. *Personality and Individual Differences*, 31(4), 591–598. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(00\)00163-X](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(00)00163-X)
- Stoeber, J., & Otto, K. (2006). Positive Conceptions of Perfectionism: Approaches, Evidence, Challenges. *Personality and Social Psychology Review*, 10(4), 295–319. https://doi.org/10.1207/s15327957pspr1004_2
- Stueve, J. L., & Pleck, J. H. (2001). „Parenting Voices”: Solo Parent Identity and Co-Parent Identities in Married Parents’ Narratives of Meaningful Parenting Experiences. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18(5), 691–708. <https://doi.org/10.1177/0265407501185007>
- Szczygieł, D., Sekulowicz, M., Kwiatkowski, P., Roskam, I., & Mikolajczak, M. (2020). Validation of the Polish version of the Parental Burnout Assessment (PBA). *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2020(174), 137–158. <https://doi.org/10.1002/cad.20385>
- van de Schoot, R., Lugtig, P., & Hox, J. (2012). A checklist for testing measurement invariance. *European Journal of Developmental Psychology*, 9(4), 486–492. <https://doi.org/10.1080/17405629.2012.686740>
- van Hoof, A. (1999). The Identity Status Field Re-reviewed: An Update of Unresolved and Neglected Issues with a View on Some Alternative Approaches. *Developmental Review*, 19(4), 497–556.
<https://doi.org/10.1006/drev.1999.0484>
- Verschueren, M., Claes, L., Bogaerts, A., Palmeroni, N., Gandhi, A., Moons, P., & Luyckx, K. (2018). Eating Disorder Symptomatology and Identity Formation in Adolescence: A Cross-Lagged Longitudinal Approach. *Frontiers in Psychology*, 9, 816. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00816>
- Vosylis, R., Erentaitė, R., & Crocetti, E. (2018). Global Versus Domain-Specific Identity Processes: Which Domains Are More Relevant For Emerging Adults? *Emerging Adulthood*, 6(1), 32–41.
<https://doi.org/10.1177/2167696817694698>
- Waterman, A. S. (2015). What Does It Mean to Engage in Identity Exploration and to Hold Identity Commitments? A Methodological Critique of Multidimensional Measures for the Study of Identity Processes. *Identity*, 15(4), 309–349. <https://doi.org/10.1080/15283488.2015.1089403>
- Wickrama, K., Conger, R. D., Lorenz, F. O., & Matthews, L. (1995). Role Identity, Role Satisfaction, and Perceived Physical Health. *Social Psychology Quarterly*, 58(4), 270. <https://doi.org/10.2307/2787128>
- YouGov. (2016). „Regretting Parenthood”: Wenn Eltern ihre Kinder lieben—Das Kinderkriegen aber bereuen. <https://yougov.de/news/2016/07/28/regretting-parenthood-wenn-eltern-ihre-kinder-lieb/>
- YouGov. (2021). *One in twelve parents say they regret having children*. <https://yougov.co.uk/topics/lifestyle/articles-reports/2021/06/24/one-twelve-parents-say-they-regret-having-children>